

# Mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik

---

Papić, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:107765>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU  
UČITELJSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**Tea Papić**

**MIŠLJENJA UČITELJA O ISHODIMA KOJE UČENICI  
TREBAJU OSTVARITI U 4. RAZREDU U NASTAVNOM  
PREDMETU HRVATSKI JEZIK**

**Diplomski rad**

**Zagreb, srpanj 2022.**

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU  
UČITELJSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

**Tea Papić**

**MIŠLJENJA UČITELJA O ISHODIMA KOJE UČENICI  
TREBAJU OSTVARITI U 4. RAZREDU U NASTAVNOM  
PREDMETU HRVATSKI JEZIK**

**Diplomski rad**

**Mentor rada:**

**doc. dr. sc. Martina Kolar Billege**

**Zagreb, srpanj 2022.**

## *Zahvala*

*Zahvaljujem se doc. dr. sc. Martini Kolar Billege na prihvaćanju mentorstva, stručnom vođenju i strpljenju. Zahvaljujem se i sumentorici izv. prof. dr. sc. Vesni Budinski na stručnom vođenju i vremenu kojeg je izdvojila.*

*Zahvaljujem svojoj obitelji, prijateljima i kolegama koji su mi pružali bezuvjetnu potporu za vrijeme studija.*

# Sadržaj

|  |    |
|--|----|
| <b>Sažetak</b> .....   |    |
| <b>Summary</b> .....   |    |
| <b>1. Uvod</b> .....   | 1  |
| <b>2. Teorijski okvir</b> .....  | 2  |
| 2.1. Školska dokimologija .....  | 2  |
| 2.2. Terminologija školske dokimologije .....  | 2  |
| 2.3. Vrednovanje .....   | 3  |
| 2.3.1. Pojam vrednovanja u dokumentima Republike Hrvatske .....  | 4  |
| 2.3.2. Vrste vrednovanja .....   | 5  |
| 2.3.3. Pristupi vrednovanju .....  | 7  |
| 2.4. Ocjenjivanje .....  | 9  |
| 2.4.1. Pojam ocjenjivanja .....  | 9  |
| 2.4.2. Vrste i svrha ocjenjivanja .....  | 10 |
| 2.5. Ocjenjivanje u nastavnom predmetu Hrvatski jezik .....  | 12 |
| <b>3. Kurikulumski procesi</b> .....   | 14 |
| 3.1. Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik .....   | 14 |
| 3.2. Ishodi i razrada ishoda u domeni Hrvatski jezik i komunikacija za 4. razred osnovne škole .....                                     | 21 |
| <b>4. Dosadašnja istraživanja u području dosezanja ishoda na kraju ciklusa u nastavnom predmetu Hrvatski jezik</b> .....                 | 23 |
| <b>5. Istraživanje stavova učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik</b> ..... | 25 |
| 5.1. Cilj istraživanja .....   | 25 |
| 5.2. Hipoteze .....  | 25 |
| 5.3. Metodologija istraživanja .....   | 25 |
| 5.3.1. Uzorak ispitanika u istraživanju .....  | 25 |
| 5.3.2. Mjerni instrument i postupak istraživanja .....   | 26 |
| 5.3.3. Obrada podataka .....   | 27 |
| 5.4. Rezultati istraživanja .....  | 27 |
| <b>6. Rasprava</b> .....   | 49 |
| <b>7. Zaključak</b> .....  | 57 |
| <b>Literatura</b> .....  |    |
| <b>Prilozi</b> .....   |    |

## Sažetak

Istraživanje u ovom radu *Mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik* provedeno je s namjerom da se empirijski prikaže na kojoj razini učitelji razredne nastave važnima smatraju odgojno-obrazovne ishode *Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019).

U ovom su radu sudjelovale učiteljice razredne nastave (N=94), a istraživalo se njihovo mišljenje o odgojno-obrazovnih ishoda u nastavnom predmetu Hrvatski jezik u domeni Hrvatski jezik i komunikacija. Nadalje, istraživalo se i mišljenje ispitanica o sadržajima i ishodima koji nisu obuhvaćeni *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019), a važni su za prelazak u 5. razred.

Istraživanjem mišljenja učitelja je potvrđena potreba za uvrštavanjem dodatnih sadržaja i ishoda u revidirani dokument *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019).

**Ključne riječi:** sadržaji poučavanja, odgojno-obrazovni ishodi, *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*, nastavni predmet Hrvatski jezik

## Summary

This paper, named 'Teachers' Perception on Outcomes That Should Be Achieved by the End of Fourth Grade', is based on empirical research. The aim of the research is to showcase primary school teachers' attitudes on the importance of achieving the outcomes from the *National curriculum for Croatian language for primary and grammar schools* (NN 10/2019).

The participants of this research were primary school teachers (N=94), and the focus was on their views on educational aims related to Croatian language classes, the domain is named Croatian Language and Communication. Furthermore, the participants were able to express their opinions on outcomes that are not included in the *National curriculum for Croatian language for primary and grammar schools* (NN 10/2019), but are important for fifth grade.

This research has shown that there is a need for additional content, and outcomes related to the revised document *National curriculum for Croatian language for primary and grammar schools*. (NN 10/2019).

**Key words:** learning content, educational outcomes, National curriculum for the Croatian language for primary schools and grammar schools, Croatian language

## 1. Uvod

Odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja 2019. godine, započinje reforma obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Dotadašnji *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006) zamijenjen je kurikulumima nastavnih predmeta. *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) utemeljen je kao dokument kojem za cilj ima povezati sve odgojno-obrazovne razine u procesu učenja i poučavanja. Umjesto obrazovnih postignuća koja su bila definirana *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006), u *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) definirani su odgojno-obrazovni ishodi.

Odgojno-obrazovni ishodi trebali bi za učenika biti prikaz onoga što se od njega očekuje u određenom razdoblju njegova obrazovnoga puta. Odgojno-obrazovni ishodi trebali bi se razvijati kroz znanja, vještine, stavove i vrijednosti i to od prvoga pa do završnoga razreda procesa odgoja i obrazovanja.

„Svrha je učenja i poučavanja nastavnog predmeta Hrvatski jezik osposobljavanje učenika za jasno, točno i prikladno sporazumijevanje hrvatskim standardnim jezikom, usvajanje znanja o jeziku kao sustavu, slobodno izražavanje misli, osjećaja i stavova te spoznavanje vlastitoga, narodnog i nacionalnog jezično-kulturnog identiteta. Učenicima se omogućuje primanje, razumijevanje, vrednovanje i stvaranje različitih govornih i pisanih tekstova primjenom komunikacijskih strategija. Učeniku je jezik najčešće sredstvo samospoznaje i spoznaje svijeta koji ga okružuje, a vještine slušanja, govorenja, čitanja, pisanja i njihova međudjelovanja pridonose njegovoj osobnoj dobrobiti i omogućuju mu djelovanje u osobnim, društvenim, kulturnim i poslovnim prigodama“ (*Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*, NN 10/2019).

*Mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik* tema je ovoga rada.



## 2. Teorijski okvir

### 2.1. Školska dokimologija

*Mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik* pripada području školske dokimologije. Dokimologija kao pojam tek se prvi put upotrijebila 1922. godine te je smatrana jednom od disciplina, tj. grana moderne pedagogije (Gojkov, 2003; prema Kolar Billege 2020). „Dokimologija je znanost o ocjenjivanju, posebno o ocjenjivanju u školi. Proučava što sve utječe na ocjenu (kriterije ocjenjivanja), zatim modele ocjenjivanja (npr. brojčano ili opisno ocjenjivanje, analitičko ili sintetičko), utjecaj ocjene na motivaciju ocjenjivanih itd.“ (Matijević, 2004, str. 11). Pojam školska dokimologija, zapravo se razvila od pojma dokimologija. „Školska dokimologija afirmirala se kao posebna interdisciplinarna znanstvena disciplina koja proučava razne oblike ocjenjivanja u školi, te sve čimbenike koji uvjetuju izbor modela i kriterije školskoga ocjenjivanja“ (Matijević, 2004, str. 11). Kao što je ranije navedeno, postoje znanosti koje su važne za razumijevanje dokimologije, a tu se ubrajaju didaktika, komunikologija, sociologija, psihologija, metodika i ostale znanosti koje se bave nastavom (Kolar Billege, 2020). Razvoj školske dokimologije bio je od iznimne važnosti jer se nastojalo postaviti kriterije za objektivno mjerenje znanja i odgojno-obrazovnih rezultata (Janković, 2002.; prema Kolar Billege 2020). U novije vrijeme europski obrazovni sustavi (zemlje OECD-a) prate učenje učenika i interpretiraju nacionalne rezultate. Pokazatelje interpretiraju u školske kurikule i nacionalnu obrazovnu politiku s ciljem boljeg poučavanja, motiviranog učenja i veće učinkovitosti škole, a time i školske dokimologije (OECD, 2002).

### 2.2. Terminologija školske dokimologije

Kada se istražuje o pojmovima koji su važni za razumijevanje školske dokimologije, različiti autori predlažu različite pojmove i različite definicije istih. Upravo zato, pojmovi, tj. terminologija školske dokimologije nije u potpunosti usuglašena. Kao pokazatelj napisanome, Kolar Billege (2012a) u svojem istraživanju ističe nekoliko autora koje se bave terminologijom školske dokimologije, a koji nisu usuglašeni u isticanju glavnih pojmova, kao i njihovih definicija. Tako primjerice, autorica ističe kako Mužić i Vrgoč (2005) kao glavne pojmove školske dokimologije izdvajaju vrednovanje, praćenje, provjeravanje, kontrola, ispitivanje, ocjenjivanje, procjenjivanje i mjerenje, dok Andrić (1996) izdvaja provjeravanje, ocjenjivanje i vrednovanje. Što se tiče hrvatskih obrazovnih dokumenata, *Pravilnik o načinima,*

*postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 82/2019) kao osnovne određuje vrednovanje, praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. U nastavku ovoga rada, bit će definirana i objašnjena osnovna terminologija školske dokimologije.

### 2.3. Vrednovanje

„Vrednovanje je davanje suda o čijem jezičnom znanju i umijeću, ali i o uspješnosti programa koji je završio. Iz takva se pristupa može zaključiti da vrednovanje uključuje i procjenjivanje i provjeravanje, pa u skladu s navedenim i ocjenjivanje jer ono predstavlja dodjeljivanje ocjene na temelju procjenjivanja i provjeravanja“ (Kolar Billege, 2020, str. 77). Kako bi vrednovanje bilo dosljedno, potrebno ga je stalo unaprjeđivati, prilagoditi potrebama trenutačnog stanja u odgojno-obrazovnom sustavu. „Obrazovanje je organizirana, prema određenim ciljevima upravljena aktivnost učenja/poučavanja. Da bi ono bilo što djelotvornije, obrazovanje treba biti dobro pripremljena, izvedena i vrednovana aktivnost. Postupci pripreme, izvođenja i vrednovanja trebaju biti međusobno usklađeni“ (Pastuović, 2012, str. 226). Vrednovanje nije samo jednokratni čin, ono je proces, a proces zahtjeva vrijeme. Vrednovanje kao sastavnicu kurikuluma može se promatrati s nekoliko stajališta:

- koga i što se vrednuje (prvenstveno se misli na subjekte u procesu obrazovanja)
- što je polazište i koji je sadržaj (usmjeren na objekt koji se vrednuje)
- tko je nositelj vrednovanja
- što je cilj vrednovanja (usmjerenost na stanje razvoja i napredak svakog učenika) (Mrkonjić i Vlahović, 2008).

„Želimo li uzeti u obzir sve raznovrsne činitelje koji sudjeluju u mijenjanju učenika tijekom nastavnog procesa, onda je nužno koristiti se raznovrsnim postupcima i tehnikama praćenja i evidentiranja svih aktivnosti, uočenih ponašanja i reakcije učenika. Takav pristup učeniku je zapravo vrednovanje“ (Kadum-Bošnjak i Brajković, 2007, str. 47). Međunarodno usporediva postignuća učenika zemalja OECD-a vidljiva su u *Programu za međunarodnu procjenu učenika* (PISA). „PISA predstavlja novu obvezu vlada zemalja OECD-a na redovito praćenje ishoda obrazovnih sustava s obzirom na postignuće učenika u skladu s općim konceptualnim okvirom koji je međunarodno usuglašen“ (Primjeri zadataka iz procjene PISA 2000, str. 5).

### 2.3.1. Pojam vrednovanja u dokumentima Republike Hrvatske

Prema *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 82/2019, čl. 2) *vrednovanje* je definirano kao „sustavno prikupljanje podataka u procesu učenja i postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencijama, znanjima, vještinama, sposobnostima, samostalnosti i odgovornosti prema radu, u skladu s unaprijed definiranim i prihvaćenim metodama i elementima.“ Dokimolog Matijević (2004) vrednovanje naziva evaluacijom, a objašnjava je kao „sustavni proces prikupljanja, analiziranja i interpretiranja informacija o stupnju ostvarivanja ciljeva odgoja i obrazovanja, odnosno ciljeva nastave. Za provođenje evaluacije u nastavnom procesu i uopće u procesu odgoja i obrazovanja stručnjaci se oslanjaju na rezultate mjerenja i određene tehnike ispitivanja i modele ocjenjivanja“ (Matijević, 2004, str. 11). Kao što Matijević navodi u svojoj definiciji, vrednovanje je proces u kojem je potrebno imati određene informacije o učeniku tijekom duljeg razdoblja. Da bi se te informacije mogle relevantno prikupiti, analizirati i interpretirati, učenika je potrebno kontinuirano procjenjivati i provjeravati.

Nadalje, vrednovanje uključuje *praćenje* učenika. Praćenje ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda se prema *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 82/2019, čl. 2) definira kao „sustavno uočavanje i bilježenje zapažanja o postignutoj razini ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u svrhu poticanja učenja i provjere postignute razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda i očekivanja definiranih nacionalnim, predmetnim i međupredmetnim kurikulumima, nastavnim programima te strukovnim i školskim kurikulumima.“ Praćenje se odvija istodobno s realizacijom nastavnog procesa i ponekad ih je nemoguće promatrati odvojeno. „Razvijene su bogate tehnike praćenja aktivnosti i rezultata učenika, od sustavnog promatranja do bilježenja rezultata određenim oblicima pismene ili praktične provjere, do formiranja bogatih zbirki konkretnih učeničkih radova“ (Matijević, 2004, str. 32).

Isto tako, vrednovanje uključuje i *provjeravanje*. „Provjeravanje je procjena postignute razine ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, kompetencija i očekivanja u nastavnome predmetu ili području i drugim oblicima rada u školi tijekom školske godine“ (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, NN 82/2019, čl. 2). „Provjeravanje učenika u primarnom obrazovanju sastavni je dio nastavnog procesa i služi za utvrđivanje razine postignuća učenika. Provjeravanje učenika vrši se u razrednom odjelu i/ili u obrazovnoj skupini individualnim i skupnim oblicima i postupcima:

razgovorom i ispitivanjem, izradom pisanih, grafičkih, praktičnih, tehničkih i drugih zadaća, testovima znanja, rješavanjem nizova zadataka objektivnog tipa, kontrolnim provjerama znanja i drugim odgovarajućim oblicima i postupcima“ (Kadum-Bošnjak, 2013, str. 17). Važno je istaknuti kako se provjeravanje provodi povremeno, odnosno kada za to postoji određena potreba. „Provjeravanje otkriva pravo stanje i rezultate nastavnog procesa, ono pokazuje kako je i koliko ostvarena nastavna djelatnost“ (Matijević, 2004, str. 154).

*Ocjenjivanje* je također uključeno u proces vrednovanja. „Ocjenjivanje je pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada“ (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, NN 82/2019, čl. 2).

Kao što je i navedeno ranije u definiciji, vrednovanje je proces prikupljanja informacija o učeniku. „Učiteljima vrednovanje predstavlja složen proces koji se zasniva na poznavanju i razumijevanju:

- kurikulumom definiranih odgojno-obrazovnih ciljeva, očekivanja i ishoda
- mogućnosti, dosega i ograničenja pojedinih pristupa, oblika i metoda vrednovanja
- procesa učenja, konteksta učenja i osobitosti učenika“ (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolske i srednjoškolske odgoju i obrazovanju, 2017, str. 6).

Od osobite je vrijednosti (Matijević, 2020). za razumijevanje svih dosad postavljenih teza vezanih uz ishode koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik „izuzetno relevantna znanstvena monografija“ Kolar Billege 2020. *Sadržaji, ishodi i vrednovanje u Hrvatskom jeziku – metodički pristup* koji uspostavlja suodnos sadržaja, ishoda i vrednovanja u Hrvatskom jeziku. Navedena znanstvena monografija definira i istražuje te donosi zaključna razmatranja i prijedloge o metodičkom pristupu i određivanju kognitivnih ishoda učenja u nastavnom predmetu Hrvatski jezik.

### 2.3.2. Vrste vrednovanja

Obzirom na vrijeme i svrhu provođenja vrednovanja, razlikuje se formativno, sumativno i dijagnostičko vrednovanje (Matijević, 2004). Obzirom na to tko je naručitelj i provoditelj vrednovanja razlikuje se unutarnje i vanjsko vrednovanje (Matijević, 2005).

„*Formativno vrednovanje* odnosi se na prikupljanje i interpretiranje podataka o napredovanju pojedinog učenika u nastavnom procesu“ (Matijević, 2004, str. 12). „Formativno se vrednovanje može primijeniti u praćenju dosezanja ishoda učenja tijekom nastavnog procesa. Pritom treba izbjeći brojčane ocjene“ (Kolar Billege, 2020, str. 86). Osim što služi kako bi se dobile informacije o učenikovom napretku, ono služi kako bi se unaprijedilo buduće učenje i poučavanje, služi za poticanje učeničkih refleksija o učenju, za utvrđivanje manjkavosti u učenju te za prepoznavanje snaga i planiranja budućeg učenja i poučavanja (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, 2017). „Formativno vrednovanje zapravo treba omogućiti uvid u to jesu li učenici ovladali sadržajem potrebnim za daljnje napredovanje prema stjecanju kompetencije. U tu svrhu potrebno je odrediti ishode. Dakle, ishode je potrebno odrediti u skladu sa zahtjevima matične znanosti, odnosno mora biti jasno da je na temelju dosegnutoga predviđenog ishoda moguće ovladati sljedećim sadržajem. Sve navedeno sugerira zaključak da je suvišno dodjeljivati brojčanu ocjenu za dosegnute pojedine ishode. To što je ishod određen na „niskoj razini“, ne znači da je za lošu ocjenu, nego da ga je potrebno dosegnuti kako bi se, kad ga se dosegne, moglo dosezati sljedeće ishode na „višim razinama“ (Kolar Billege, 2020, str. 87).

*Sumativno vrednovanje* je vrednovanje na kraju određenog nastavnog ciklusa, a služi kako bi se ustanovila ukupna efikasnost nastave ili postignuti rezultati pojedinih učenika (Matijević, 2004). Sumativno vrednovanje rezultira ocjenom i/ili formalnim izvješćem, odnosno svjedodžbom (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, 2017). „Samo za sebe, sumativno vrednovanje ne omogućuje učeniku poboljšanje učenja niti ga potiče na postizanje sljedeće razine razvoja. Ako učenici dobiju lošu ocjenu, učitelji će im omogućiti tzv. ispravak ocjene, ali ako dobiju odličnu ocjenu, učitelji rijetko pomažu učenicima da jedno ocijenjeno znanje ili sposobnost prošire, podignu na novi stupanj ili ih iskoriste za stjecanje novih znanja,“ (Brajković i Žokalj, 2021, str. 13).

*Dijagnostičko vrednovanje* služi za dijagnozu teškoća u učenju u procesu nastave (Matijević, 2004). „Dijagnostičko vrednovanje provodi se prije samog poučavanja neke tematske cjeline ili nekog obrazovnog razdoblja. Odnosi se na primjenu svih metoda kojima učitelj nastoji otkriti predznanje učenika, vještine koje već posjeduju, interese i stilove učenja u svrhu boljeg planiranja poučavanja nastavne cjeline koja slijedi“ (Brajković, 2019. str. 9).

„Unutarnje vrednovanje je sastavnica unutarnje organizacije odgojno-obrazovnog procesa u nastavi. Ovu vrstu evaluacije obavljaju učitelji/ice, naravno uz suradnju s učenicima. Tijekom zajedničkih nastavnih aktivnosti učitelji/ice i učenici zajednički prate i ocjenjuju aktivnosti i rezultate zajedničkih aktivnosti“ (Matijević, 2004, str. 14). „Za unutarnju evaluaciju, za potrebe pedagoškog praćenja i vođenja, korisno je obavljati povremena ispitivanja i mjerenja s glavnim ciljem da učenik uoči da rezultatima svoga rada može utjecati na osobne rezultate i osobno napredovanje“ (Matijević, 2005, str. 294).

„Vanjsko vrednovanje potrebno je prosvjetnim vlastima i stručnjacima koji su zaduženi za promjene nastavnih kurikuluma, odnosno promjene nekih sastavnica kurikuluma. Tu vrstu evaluacije provode stručnjaci koji nisu zaposleni u školi“ (Matijević, 2004, str. 14).

### 2.3.3. *Pristupi vrednovanju*

U *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* (NN 10/2019), kao i u *Pravilniku o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (NN 82/2019), tri su osnova pristupa vrednovanju: vrednovanje za učenje, vrednovanje kao učenje i vrednovanje naučenoga.

„Vrednovanje za učenje služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Temelji se na povratnoj informaciji učeniku i razmjeni iskustava (učitelj i nastavnik – učenik i učenik – učenik) o procesima učenja te usvojenosti znanja, vještina i stavova u odnosu na postavljena očekivanja. Motivira učenike na daljnji rad“ (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 10/2019). „Vrednovanje za učenje odvija se tijekom učenja i poučavanja. Odnosi se na proces prikupljanja informacija i dokaza o procesu učenja te na interpretacije tih informacija i dokaza kako bi učenici unaprijedili proces učenja, a učitelji poučavanje. Vrednovanjem za učenje primjenom različitih metoda učenicima se pruža mogućnost da tijekom procesa učenja steknu uvid u to kako mogu unaprijediti svoje učenje da bi ostvarili ciljeve učenja, čime se naglasak stavlja na sam proces učenja. Primjena vrednovanja za učenje i učenicima i učiteljima pruža informaciju o razini usvojenosti znanja, vještina i stavova u odnosu na kurikulumom postavljene odgojno-obrazovne ishode, kao i na smjernice za poboljšanje procesa učenja i poučavanja tijekom samoga odgojno-obrazovnog procesa. Budući da se informacije dobivene vrednovanjem za učenje uvijek primjenjuju za usmjeravanje i poboljšavanje učenja i

poučavanja, ono je istovremeno i formativno“ (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, 2017).

„*Vrednovanje kao učenje* učenika potiče na (samo)praćenje, (samo)refleksiju i samovrednovanje učenja s obzirom na ciljeve postavljene na početku nastavnoga procesa. Učenjem i poučavanjem učenike se usmjerava na ovladavanje strategijama nadgledanja, planiranja i samoreguliranja vlastitoga napredovanja u usvajanju znanja, vještina i stavova radi postizanja samostalnosti i preuzimanja odgovornosti za vlastito učenje“ (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 10/2019). „Ono podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja uz podršku učitelja kako bi se maksimalno poticao razvoj učenikova samostalnog i samoreguliranog pristupa učenju. Učenici s razvijenom vještinom samoregulacije, čiji je važan aspekt upravo samovrednovanje, uspješno postavljaju specifične i dostižne ciljeve učenja, odabiru primjerene pristupe i strategije učenja te aktivno nadgledaju i reguliraju kognitivne, emocionalne, motivacijske i ponašajne aspekte učenja radi njegova poboljšanja. Samovrednovanje kao metakognitivni proces osvješćivanja i razmišljanja o vlastitome procesu učenja može se poticati i poučavati na svim razinama i u svim područjima učenja na učenicima primjeren način“ (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, 2017).

„*Vrednovanje naučenoga* podrazumijeva sumativno vrednovanje razine usvojenosti znanja i razvijenosti vještina u odnosu na definirane odgojno-obrazovne ishode, njihovu razradu te razine usvojenosti. Provodi se tijekom ili na kraju određenoga planiranog razdoblja: obrade, ponavljanja, uvježbavanja, usustavljanja i sintetiziranja radi provjere ostvarivanja planiranih odgojno-obrazovnih ishoda i rezultira brojčanom ocjenom“ (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 10/2019). „Njime se sažimaju informacije o tome što učenik zna i može učiniti u određenoj vremenskoj točki kako bi se dokumentiralo i izvijestilo o njegovim postignućima i napredovanju. U tu se svrhu vrednovanje naučenoga uglavnom koristi ocjenama ili nekom drugom sumativnom procjenom naučenoga“ (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, 2017).

## 2.4. Ocjenjivanje

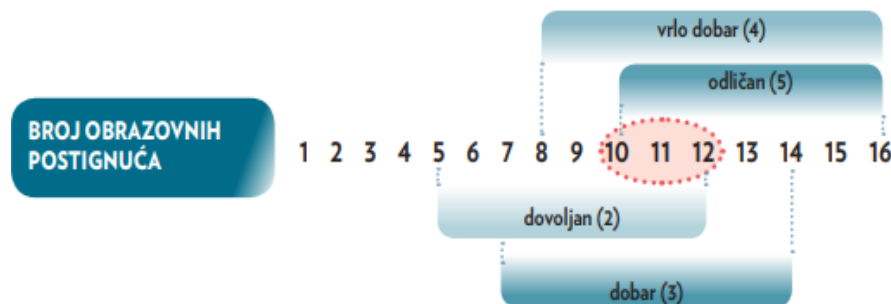
„Kontinuirano vrednovanje znanja učenika jest iznimno važno u procesu poučavanja/učenja radi identificiranja uspjeha učenika u dosezanju ishoda učenja i radi daljnjega usmjeravanja poučavanja, odnosno strukturiranja metodičkoga čina s obzirom na standard sadržaja. Vrste ocjenjivanja potrebno je odabrati u skladu sa svrhom ocjenjivanja“ (Kolar Billege, 2020, str. 78). „Ocjenjivanje je jedan od najčešćih oblika prikazivanja uspjeha osobe (učenika), institucije, programa i sl. Ocjenjivanje je zapravo postupak kojim se određuje koliko se netko približio zadanom cilju, odnosno koliko je uspješan u djelatnosti koju obavlja. Jasno određeni postupci ocjenjivanja (kako se ocjenjuje) i poznato značenje ocjene (što za koju ocjenu treba učiniti), omogućuju lakši odabir načina i postupaka koji dovode do cilja. Ako su definirani standardi postignuća na temelju kojih se dodjeljuje određena ocjena, ona je tada jasan pokazatelj, dogovoreni znak, koji za sve ima isto značenje“ (Kolar Billege, 2012b, str. 40). „Ocjenjivanje u osnovnoj školi je stvaranje slike tijekom vremena o djetetovom napretku u učenju kroz kurikulum. Učitelj koristi različite načine prikupljanja dokaza o tome kako i što dijete stalno uči. Te se informacije koriste za proslavu djetetovog trenutnog učenja i za pomoć pri donošenju odluka o sljedećim koracima za buduće učenje“ (National Council for Curriculum and Assessment, 2001).

### 2.4.1. Pojam ocjenjivanja

„Ocjenjivanje je pridavanje brojčane ili opisne vrijednosti rezultatima praćenja i provjeravanja učenikovog rada prema sastavnicama ocjenjivanja svakoga nastavnoga predmeta“ (Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja u osnovnoj i srednjoj školi (NN 82/2019, čl. 2). Matijević (2004) veoma slično definira pojam ocjenjivanja. Naglašava kako je ocjenjivanje zapravo „razvrstavanje učenika u određene kategorije prema postignutim rezultatima u učenju i dogovorenim kriterijima. Ocjena predstavlja dogovoreni znak ili sustav znakova kojima se označava odgovarajuća razina postignuća u učenju“ (Matijević, 2004, str. 12). „Ocjena je ponajprije povratna informacija učeniku, roditelju i učitelju o uspjehu učenika i njegovom individualnom napretku, ali budući da su osnovnoškolske ocjene važan element na temelju kojega se učenici upisuju u srednje škole, a srednjoškolske ocjene element za upis na fakultete, njihova je usporedivost nužna“ (Kolar Billege, 2012b). Ocjenjivanje je imanentno vrednovanju cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa (Mrkonjić i Vlahović, 2008), odnosno, pojam ocjenjivanja podređen je pojmu



vrednovanja jer se vrednovanje može prikazati ocjenama. Ocjenjivanjem bi se trebala obuhvatiti tri međusobno povezana područja, a to su znanje, stavovi i ponašanje (Kolar Billege, 2012a). Kao i kod vrednovanja, i kod ocjenjivanja ne postoji jedinstvo u kriterijima, već učitelj sam određuje kriterije za svoj nastavni predmet. U školama u Republici Hrvatskoj ocjenjivanje je brojčano (svaka brojka ima i opisni pridjev). „Za ocjenjivanje postignuća učenika učitelj se koristi postojećom ljestvicom školskih ocjena od pet stupnjeva (1 – nedovoljan, 2 – dovoljan, 3 – dobar, 4 – vrlo dobar i 5 – odličan)“ (Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju, 2017).



**Slika 1. Prikaz broja obrazovnih postignuća za pojedine ocjene (Kolar Billege, 2012b, str. 413)**

#### 2.4.2. Vrste i svrha ocjenjivanja

„U dokimološkoj je terminologiji potrebno razlikovati vrste, načine (postupke) i svrhe ocjenjivanja. Najčešće svrhe ocjenjivanja su:

- osigurati nastavnicima povratne informacije o učenikovom napretku
- učenicima osigurati povratne informacije o učenju
- motivirati učenike
- osigurati evidenciju napretka
- poslužiti kao izraz sadašnjih postignuća
- osigurati učeniku spremnost za buduće učenje“ (Kyriacou, 1995; prema Kolar Billege, 2020).

„Školsko ocjenjivanje mora obuhvatiti više komponenti: 1. ono što se poučava i uči (sadržaj), 2. obrazovni standard i instrumente njihova mjerenja, 3. tehnike mjerenja i 4. ljestvicu ocjena na kojoj bi se dobivene mjere o standardima mogle raspodijeliti u odgovarajuće ocjene. To govori da je ocjenjivanje vrlo složena i vrlo raznovrsna aktivnost ako se želi postići

što veća objektivnost ocjene i različitost sadržaja u kategoriji obrazovnog uspjeha“ (Vujčić, 2013. str. 467).

Vrste ocjenjivanja obzirom na svrhu su: brojčano i opisno ocjenjivanje, formativno i sumativno ocjenjivanje te sintetičko i analitičko ocjenjivanje (Kolar Billege, 2020).

*Brojčano ocjenjivanje* je model u kojem se ocjenjuju aktivnosti ostvarenih rezultata na svim stupnjevima škole. Aktivnosti ostvarenih rezultata učenika ocjenjuju se brojevima, tj. brojčanim skalama određenih stupnjeva. Brojčano je ocjenjivanje sintetički model ocjenjivanja zato što ocjena predstavlja sintetički iskaz za mnoge varijable koje se prate i ocjenjuju (Matijević, 2004). „U Republici Hrvatskoj ne postoji dogovor o značenju ocjene, tj. o kvaliteti stečenih znanja ili sposobnosti koje se očekuju od učenika na kraju pojedinog obrazovnog ciklusa“ (Kolar Billege, 2020, str. 79).

„*Opisno ocjenjivanje* označava model ocjenjivanje učenika koji se primjenjuje na svim stupnjevima školovanja. Opisna ocjena pruža više mogućnosti učitelju da prikaže specifičnosti svakog pojedinog učenika, da upozori na specifičnosti koje su pratile učenje, te da prognozira buduće rezultate“ (Matijević, 2004, str. 13). „Opisnim bi se ocjenama trebalo prikazati jesu li učenici i na kojoj razini ostvarili (ili ostvaraju li) zadaće nekoga nastavnog predmeta u određenome odgojno-obrazovnom razdoblju“ (Kolar Billege, 2020, str. 80).

„Sam znak (brojka, slovo) ili rečenica (u opisnom ocjenjivanju) moraju ostvarivati svrhu ocjenjivanja, tj. davati povratnu informaciju. To je moguće samo ako je jasno definirano što određeni znak označava i ako svi primjenjuju ista pravila ocjenjivanja. Ako se, na primjer, precizno odrede ishodi učenja, oni mogu učiteljima poslužiti kao orijentir u opisivanju razina postignuća učenika“ (Kolar Billege, 2020, str. 80). „Tijekom primarnog obrazovanja često se učenike na kraju razreda ne ocjenjuje brojčanom ocjenom na skali od 1 do 5, kao što je to u Republici Hrvatskoj, nego se uspjeh bilježi drugim dogovorenim znakovima kojima je opisano značenje“ (Kolar Billege, 2020, str. 84).

*Formativno ocjenjivanje* odvija se tijekom procesa učenja i poučavanja. Učeniku se daje povratna informacija o njegovom radu, a učitelj na temelju njega procjenjuje daljnje korake u poučavanju (Matijević, 2004). „Formativno ocjenjivanje ima za cilj poboljšati uspješno učenje učenika. Takvo ocjenjivanje usmjereno je na pronalaženje grešaka, poteškoća ili manjkavosti u učeničkom radu te pruža savjete i podatke kako bi se rad u budućnosti poboljšao“ (Marović, 2004, str. 39).

*Sumativno ocjenjivanje* provodi se na kraju nekog razdoblja učenja i poučavanja. Njegova je svrha utvrditi uspjeh učenika na posljetku razdoblja obrazovanja prema postavljenim standardima (Matijević, 2004; prema Kolar Billege, 2020). Najčešći primjeri sumativnog ocjenjivanja su ocjene u svjedodžbi ili rezultati ispita (Marović, 2004).

„*Sintetičko ocjenjivanje* jest dokimološko rješenje prema kojem se za više različitih varijabli, odnosno ciljeva odgoja i obrazovanja dodjeljuje jedna sintetička ocjena, obično u vidu brojke ili slova koji imaju neko dogovoreno značenje (npr. A = izvanredno, B = dobro, C = zadovoljava, D = ne zadovoljava i sl.)“ (Matijević, 2004, str. 13).

„*Analitičko ocjenjivanje* jest model ocjenjivanja koji se oslanja na analitičku procjenu više varijabli nekog obrazovnog programa. Ocjenjivač nastoji izdvojiti više varijabli (ciljeva) i svaku posebno procijeniti. Analitičko ocjenjivanje može biti u obliku opisnog ili brojčanog ocjenjivanja“ (Matijević, 2004, str. 14).

## 2.5. *Ocjenjivanje u nastavnom predmetu Hrvatski jezik*

Za ocjenjivanje u nastavnom predmetu Hrvatski jezik, potrebno je usvojiti „stvarno znanje jezika i znanje o jeziku“ (Kolar Billege, 2011, str. 10).

Nastavni predmet Hrvatski jezik organiziran je u tri međusobna povezana predmetna područja: Hrvatski jezik i komunikacija, Književnost i stvaralaštvo, Kultura i mediji (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 10/2019). Upravo su ta tri predmetna područja sastavnice koje se ocjenjuju u nastavnom predmetu Hrvatski jezik. Kao što je ranije u radu navedeno, ne postoje jasni i dogovoreni kriteriji ocjenjivanja za nastavne predmete u osnovnoj školi, stoga je zadatak na učiteljima da sami osmisle i određuju kriterije. Ocjenjivanju u nastavnom predmetu Hrvatski jezik potrebno je pristupiti s posebnom pozornošću zbog važnosti njegovog sadržaja i uporabne vrijednosti. „Potrebno je odrediti koju je razinu jezičnog znanja učenik dostigao, da bi se utvrdilo može li sadržaje viših razina nesmetano usvajati. Važno je uspostaviti ujednačene kriterije ocjenjivanja u području jezika, a to je moguće samo ako se odrede standardi sadržaja i standardi postignuća“ (Kolar Billege, 2011, str. 10).

Prema *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019), ocjenjivanje, odnosno vrednovanje, „u svim se trima predmetnim područjima opaža, prati i vrednuje dubina i širina usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda u kognitivnome i

afektivnome području (znanja, vještine, stavovi i vrijednosti) u svim trima nastavnim područjima“. „Stoga na stavove može utjecati i način kako je pojedinac bio poučavan, odnosno, neizravno, stav koji je prema zavičajnome idiomu i hrvatskome standardnom jeziku imao onaj koji ga je poučavao“ (Alerić, M. i Gazdić-Alerić, T., 2009, str. 8).

Obzirom na neujednačenost u kriterijima ocjenjivanja, tj. vrednovanja, učitelji sami odlučuju na koji će se način ono odvijati i na koji će način na kraju učeniku zaključiti ocjenu. Još je Kolar Billege (2012a, 2012b) u svojim istraživanjima isticala važnost uspostavljanja kriterija, te je ukazivala na to kako se u nastavi hrvatskog jezika više pozornosti pridaje učenju lingvističkih pravila u odnosu na stjecanje komunikacijskih kompetencija. U novije vrijeme, točnije 2019. godine u Republiku Hrvatsku uvela se nova reforma školstva, odnosno, eksperimentalni program *Škola za život*. „Od školske godine 2019./2020. u Republici Hrvatskoj u odgojno-obrazovni sustav implementiran je dokument *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019)“ (Budinski, 2019, str. 104). Cilj novoga kurikuluma jest da „učenicima se na svim razinama i oblicima školovanja omogućuje razvoj i stjecanje komunikacijske jezične kompetencije, jezičnih znanja i višestruke pismenosti nužne za nastavak školovanja, život i rad, razumijevanje književnosti kao umjetnosti riječi i kao temelja nacionalnog identiteta“ (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, NN 10/2019). Hoće li novi kurikulum zadovoljiti ostvarenje ishoda kojima bi učenici trebali steći sva osnovna znanja u nastavnom predmetu Hrvatski jezik, pokušat će otkriti ovaj rad.

### 3. Kurikulumski procesi

Kurikulum potječe iz latinske riječi *curriculum* koja znači tijek, slijed, kretanje do najpovoljnijeg rezultata ili cilja (Cindrić, Miljković i Strugar, 2016). „Najčešće se pod kurikulumom razumiju sadržaji, obrazovanje i odgoj koji su strukturirani u programima edukacije. Šire značenje riječi kurikulum odnosi se na elemente, odnosno procese unutar obrazovnog sustava ili obrazovne organizacije (kada je riječ o školskom kurikulumu), o kojima ovisi uspješnost učenja i koji su u međudjelovanju, a ne samo na sadržaje učenja“ (Pastuović, 2012, str. 277). „Koncept kurikuluma sastavljen je od četiri elementa: ciljeva učenja, sadržaja koje treba naučiti da bi se postigli ciljevi, organizacije i metoda poučavanja te unaprijed određenih ishoda koji se učenjem trebaju postići“ (Pastuović, 2012, str. 278). Nadalje, „sadržaji učenja ne ovise samo o ciljevima učenja nego i o uvjetima u kojima se učenje odvija te o rezultatima vrednovanja“ (Pastuović, 2012, str. 279). „Razvoj kurikuluma započinje analizom potreba, odnosno problema zbog kojih se pokreće izrada novog ili revizija postojećeg kurikuluma. To služi utvrđivanju ciljeva učenja kao prvom elementu kurikulumske sustava. Pri tome je potrebno razlikovati ciljeve obrazovanja i odgoja od ciljeva učenja“ (Pastuović, 2012, str. 282).

#### 3.1. Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik

„Hrvatski jezik u primarnome obrazovanju poučava se u kurikulskome kontekstu, a to znači da se nastava strukturira radi dosezanja ishoda i stjecanja kompetencija definiranih *Kurikulumom nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019)“ (Budinski, V., Kolar Billege, M., Ivančić, G., Mijić, V., Puh Malogorski, N., Mamut, M., Blum, M., i Vidović, V., 2021, str. 7). *Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019), strukturiran je tako da su na početku napisane svrha i opis predmeta u kojem se ističe važnost učenja hrvatskog jezika kao nastavnog predmeta. U sljedećem dijelu napisani su odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja, odnosno predstavljena su opća, najšire određena očekivanja o tome što će učenici znati i moći učiniti kao rezultat učenja i poučavanja predmeta Hrvatski jezik. Iduće poglavlje čini struktura, tj. područja predmetnog kurikuluma. Tri međusobno povezana predmetna područja čine strukturu koja određuje izravno dio kurikuluma predmeta u kojem se iskazuju odgojno-obrazovni ishodi.

Tri međusobna povezana predmetna područja, odnosno domene (Slika 1.): Hrvatski jezik i komunikacija (A), Književnost i stvaralaštvo (B), Kultura i mediji (C).



**Slika 2. Predmetna područja u nastavnom predmetu Hrvatski jezik**

*(Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije (NN 10/2019))*

Predmetno područje Hrvatski jezik i komunikacija temelji se na učenju i poučavanju jezičnim znanjima te na ovladavanju jezikom kao sustavom s uporabnoga stajališta. Predmetno područje književnost i stvaralaštvo utemeljeno je na čitanju i recepciji književnoga teksta koji je iskaz umjetničkoga, jezičnog, spoznajnog i osobnog poimanja svijeta i stvarnosti. Predmetno područje kultura i mediji odnosi se na istraživanje veza između tekstova i njihovih oblika, između kultura življenja i društvenih odnosa, međuodnosa autora i publike te visoke umjetnosti i popularne kulture. U svim se predmetnim područjima razvija komunikacijska jezična kompetencija i potiče se ovladavanje jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja, pisanja te njihovim međudjelovanjem; ujedno se potiče razvoj vokabulara.

Nakon predmetnih područja slijedi njihova razrada, tj. odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima i organizacijskim područjima. Odgojno-obrazovne ishode čine četiri sastavnice: odgojno-obrazovni ishod, razrada ishoda, razine usvojenosti ishoda i sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. Isto tako, u tekstu se kurikulumu nalazi opis razine »dobar« usvojenosti (ostvarenosti) odgojno-obrazovnih ishoda, dok se opis svih četiriju razina (zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna) nalazi u metodičkim priručnicima predmetnoga kurikulumu. Uz sve navedeno, napisan je i broj sati koji je određen za pojedini razred (Slika 2.).

Osnovna škola Hrvatski jezik 4. razred – 175 sati godišnje

| A. Hrvatski jezik i komunikacija   |  |   |
|--|--|---|
| odgojno-obrazovni ishodi   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda   |
| OŠ HJ A.4.1.<br>Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi</li> <li>– sadržajem i strukturom govorenja cjelovito obuhvaća temu</li> <li>– organizira govor prema jednostavnoj strukturi: uvod, središnji dio, završetak</li> <li>– stvaralačkim postupcima oblikuje govorene tekstove</li> <li>– sudjeluje u organiziranoj ili spontanoj raspravi</li> <li>– poštuje pravila komunikacije u raspravi: sluša sugovornike, govori kad ima riječ</li> <li>– prepoznaje važnost neverbalne komunikacije</li> <li>– primjenjuje nove riječi u komunikacijskoj situaciji</li> <li>– poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– razgovara u skladu sa zadanom ili slobodnom temom poštujući pravila uljudnoga ophođenja</li> </ul> |
| Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:  |  |   |
| – tekstovi: obavijest, poruka, kratki opis, organizirana i spontana rasprava, govorno oblikovani tekstovi.         |  |   |
| odgojno-obrazovni ishod  | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda  |
| OŠ HJ A.4.2.<br>Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.    | <ul style="list-style-type: none"> <li>– izdvaja važne podatke iz poslušanoga teksta prema uputi</li> <li>– oblikuje bilješke na temelju izdvojenih podataka</li> <li>– prepričava poslušani tekst na temelju bilježaka</li> <li>– objašnjava nepoznate riječi služeći se dječjim rječnicima</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– sluša različite vrste tekstova, prema smjernicama, izdvaja ključne podatke iz teksta</li> </ul>    |
| Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:  |  |   |
| – tekstovi: književni i obavijesni tekstovi primjereni jezičnom razvoju i dobi, zvučni zapisi književnih tekstova. |  |   |
| odgojno-obrazovni ishod  | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda  |
| OŠ HJ A.4.3.<br>Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama.                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>– povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj</li> <li>– izdvaja važne podatke iz teksta i piše bilješke s obzirom na sadržaj i strukturu</li> <li>– prepričava tekst na temelju bilježaka</li> <li>– objašnjava podatke u grafičkim prikazima</li> <li>– objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– čita različite vrste tekstova, prema smjernicama, izdvaja ključne podatke iz teksta</li> </ul>     |
| Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:  |  |   |
| – tekstovi: obavijesni, obrazovni i književni tekstovi primjereni dobi.  |  |   |

## TRAG U PRIČI 4

| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda   |
|---|--|--|
| OŠ HJ A.4.4.<br>Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi.  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak</li> <li>– piše prema predlošcima za ovladavanje gramatičkom i stilističkom normom potrebnom za strukturiranje teksta</li> <li>– piše ogleadne i česte pridjeve (opisne, gradivne i posvojne pridjeve na -čki, -čki, -ski, -ški)</li> <li>– točno piše posvojne pridjeve izvedene od vlastitih imena</li> <li>– piše veliko početno slovo: imena naroda, stanovnika, država, geografskih cjelina, knjiga, filmova, novina</li> <li>– provjerava pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– prema predlošku piše kratke tekstove u skladu s razvijenom sposobnošću promatranja i zapažanja (usustavljuje zapažanja i oblikuje kompoziciju opisa) te uz pomoć učitelja provjeravajući pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost</li> </ul> |
| Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:<br>– tekstovi: bilješka, pisani sastavak, SMS, poruka elektroničke pošte, pismo, sažetak, opis. |  |  |
| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda   |
| OŠ HJ A.4.5.<br>Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.         | <ul style="list-style-type: none"> <li>– razumije gramatičku kategoriju vrste riječi (imenice, glagoli, pridjevi)</li> <li>– pravilno upotrebljava broj i rod imenica i pridjeva koji se s njom slažu na oglednim primjerima</li> <li>– točno oblikuje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme</li> <li>– točno oblikuje posvojne pridjeve</li> <li>– oblikuje rečenice u kojima se poštuju pravila sročnosti</li> <li>– funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj</li> <li>– funkcionalno primjenjuje jezična znanja</li> </ul>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>– samostalno oblikuje sintagme, rečenice i kratki tekst te funkcionalno primjenjuje jezična znanja uz odstupanja</li> </ul>   |
| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda   |
| OŠ HJ A.4.6.<br>Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika.  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– služi se hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji u skladu s usvojenim jezičnim pravilima</li> <li>– razlikuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik navodeći ogleadne i česte primjere</li> <li>– uočava važnost pozitivnog odnosa prema mjesnom govoru</li> <li>– uočava važnosti mjesnoga govora i prepoznaje njegovu komunikacijsku ulogu na pojedinome prostoru (raznolikost hrvatskih govora, jezične zajednice u Hrvatskoj i izvan granica Republike Hrvatske)</li> <li>– čita i sluša tekstove na kajkavskome, čakavskom i štokavskom narječju i prepoznaje kojemu narječju pripada i prepoznaje narječje kojem pripada njegov govor</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– izražava se zavičajnim govorom i prepoznaje razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnoga jezika te uočava važnost učenja hrvatskoga standardnog jezika i pozitivnoga odnosa prema mjesnom govoru</li> </ul>                  |



| B. Književnost i stvaralaštvo   |  |   |
|---|--|---|
| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda  |
| OŠ HJ B.4.1.<br>Učenik izražava doživljaj književnoga teksta u skladu s vlastitim čitateljskim iskustvom.   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- povezuje doživljaj i razumijevanje književnoga teksta s vlastitim misaonim i emotivnim reakcijama na tekst</li> <li>- povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom</li> <li>- pokazuje radoznalost, sklonost i znatiželju za komunikaciju s književnim tekstom</li> <li>- razgovara s drugim učenicima o vlastitome doživljaju teksta</li> <li>- prepoznaje vrijedne poruke i mudre izreke</li> <li>- argumentira vlastite doživljaje i zaključuje o uočenim vrijednostima književnoga teksta</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- objašnjava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon slušanja/čitanja književnoga teksta i povezuje sadržaj, temu i motive teksta s vlastitim iskustvom</li> </ul> |
| Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:<br>- tekstovi: priča, bajka, basna, pjesma, igrokaz, dječji roman, legenda, slikovnica, pripovijetka. |  |   |
| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda  |
| OŠ HJ B.4.2.<br>Učenik čita književni tekst i objašnjava obilježja književnoga teksta.  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- objašnjava osnovna obilježja pripovijetke, pjesme, bajke, basne, zagonetke, igrokaza, biografije i dječjega romana, mudre izreke</li> <li>- prepoznaje pjesničke slike (slika u pokretu, slika u mirovanju), personifikaciju i onomatopeju u književnome tekstu</li> <li>- prepoznaje obilježja poetskih tekstova: stih, strofa, ritam, zvučnost, slikovitost, ponavljanje u stihu, pjesničke slike, onomatopeja, personifikacija</li> <li>- prepoznaje obilježja proznih tekstova: događaj, likovi, pripovjedne tehnike</li> <li>- prepoznaje obilježja dramskih tekstova: lica, dijalog, monolog</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- čita književni tekst, odgovara na pitanja i postavlja pitanja te prepoznaje obilježja književnoga teksta</li> </ul>  |
| Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:<br>- tekstovi: priča, pripovijetka, pjesma, igrokaz, dječji roman, poslovice.                         |  |   |
| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda  |
| OŠ HJ B.4.3.<br>Učenik čita književne tekstove prema vlastitome interesu i obrazlaže svoj izbor.  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- razvija čitateljske navike kontinuiranim čitanjem i motivacijom za čitanjem različitih žanrova</li> <li>- razlikuje dječje rječnike, enciklopedije i leksikon</li> <li>- redovito izlaže svoj čitateljski izbor ostalim učenicima</li> <li>- razgovara o izabranome i pročitanoj književnoj djelu</li> <li>- izabire tekstove prema interesu sa šireg popisa predloženih književnih tekstova za čitanje i sa popisa novijih izdanja</li> </ul>  |   |
| odgojno-obrazovni ishod   | razrada ishoda   | odgojno-obrazovni ishod na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda  |

## TRAG U PRIČI 4

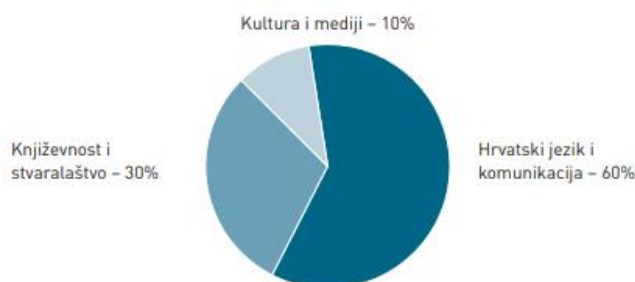
|   |   |   |
|---|---|---|
| <p>OŠ HJ B.4.4.<br/>Učenik se stvaralački izražava potaknut književnim tekstom, iskustvima i doživljajima.</p>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– koristi se jezičnim vještinama, aktivnim rječnikom i temeljnim znanjima radi oblikovanja uradaka u kojima dolazi do izražaja kreativnost, originalnost i stvaralačko mišljenje</li> <li>– prikuplja vlastite uratke u radnu mapu (portfolio) prateći vlastiti napredak</li> <li>– stvara različite individualne uratke: pripovijeda sadržaj književnoga teksta iz perspektive drugoga lika, vremena ili mjesta, izražajno čita književne tekstove, recitira/krasnoslovi, piše dnevnik, snima audioprilog, stvara fotopriču ili fotostrip</li> </ul>  |   |
| <p style="text-align: center;">Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p> <p>Učeniku se nudi stvaralački način izražavanja i mogućnost dokazivanja u kreativnome izričaju koji je bitno drukčiji od klasične provjere znanja. Aktivnosti se mogu ostvarivati individualnim i timskim radom. Ishod se prati i ne podliježe vrednovanju. Učitelj cijeni učenikovu samostalnost i poštuje njegove mogućnosti. Učenik prikuplja vlastite uratke u radnu mapu i predstavlja ih razrednomu odjelu, a učitelj ga može nagraditi ocjenom za izniman trud. Ishodom se ostvaruju međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti, Poduzetništvo, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije.</p> |   |   |
| <p><b>C. Kultura i mediji</b></p>   |   |   |
| <p style="text-align: center;">odgojno-<br/>obrazovni ishod</p>   | <p style="text-align: center;">razrada ishoda</p>   | <p style="text-align: center;">odgojno-obrazovni ishod<br/>na razini usvojenosti<br/>»dobar« na kraju razreda</p>                         |
| <p>OŠ HJ C.4.1.<br/>Učenik izdvaja važne podatke koristeći se različitim izvorima primjerenima dobi.</p>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– prepoznaje moguće izvore podataka i informacija: stručnjaci ili drugi pojedinci, školske ili narodne/ gradske knjižnice, internet</li> <li>– dolazi do podataka kombinirajući različite izvore</li> <li>– prepoznaje, preuzima, pregledava i objašnjava materijale sa školske mrežne stranice</li> <li>– upotrebljava podatke u različite svrhe: proširuje sadržaje učenja, priprema se za pisanje i govorenje</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– pregledava i pronalazi izvore podataka i izdvaja nekoliko važnih podataka prema uputi</li> </ul> |
| <p style="text-align: center;">odgojno-<br/>obrazovni ishod</p>   | <p style="text-align: center;">razrada ishoda</p>   | <p style="text-align: center;">odgojno-obrazovni ishod<br/>na razini usvojenosti<br/>»dobar« na kraju razreda</p>                         |
| <p>OŠ HJ C.4.2.<br/>Učenik razlikuje elektroničke medije primjerene dobi i interesima učenika.</p>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>– razlikuje televiziju, radio, internet</li> <li>– gleda emisije za djecu i razgovara o njima</li> <li>– objašnjava razliku između novinskih priloga na televiziji i radiju (primjerice, intervju)</li> <li>– pristupa društvenim mrežama uz vođenje i usmjeravanje te pretražuje mrežne portale za djecu</li> <li>– gleda animirane, dokumentarne i igrane filmove i filmove dječjega filmskog stvaralaštva tematski i sadržajno primjerene recepcijskim i spoznajnim mogućnostima</li> <li>– zamjećuje sličnosti i razlike između književnoga djela, kazališne predstave ili filma nastalih prema književnome djelu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>– razlikuje različite vrste medija i izabire medijski sadržaj prema vlastitom interesu</li> </ul>  |
| <p style="text-align: center;">odgojno-<br/>obrazovni ishod</p>   | <p style="text-align: center;">razrada ishoda</p>   | <p style="text-align: center;">odgojno-obrazovni ishod<br/>na razini usvojenosti<br/>»dobar« na kraju razreda</p>                         |

|   |   |  |
|---|---|--|
| <p>OŠ HJ C.4.3.<br/>Učenik razlikuje i opisuje kulturne događaje koje posjećuje i iskazuje svoje mišljenje o njima.</p>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- posjećuje i sudjeluje u kulturnim događajima (likovnim, glazbenim, znanstveno-popularnim)</li> <li>- razgovara sa sudionicima tijekom i nakon kulturnoga događaja</li> <li>- izdvaja što mu se sviđa ili ne sviđa u vezi s kulturnim događajem</li> <li>- izražava svoj doživljaj kulturnoga događaja crtežom, slikom, govorom ili kratkim tekstom</li> <li>- izražava svoja zapažanja, misli i osjećaje nakon posjeta kulturnom događaju</li> </ul> |  |
| <p>Sadržaji za ostvarivanje za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda:<br/>- kazališne predstave za djecu, likovne izložbe, izložbe u muzejima primjerene uzrastu i interesima učenika, susreti s književnicima i ilustratorima u školi ili narodnim (gradskim, mjesnim) knjižnicama, dječji književni, filmski, obrazovni, tradicijski festivali, kulturni projekti namijenjeni djeci.</p> |   |  |
| <p>Preporuke za ostvarivanje za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda:<br/>Ishodom se potiče osobni razvoj te aktivno uključivanje učenika u kulturni i društveni život zajednice.</p>   |   |  |

#### Prijedlog postotne zastupljenosti predmetnih područja u4. razredu OŠ

U planiranju i programiranju ostvarivanja odgojno-obrazovnih ishoda učitelj i nastavnik može odstupiti od preporučene postotne zastupljenosti pojedinoga predmetnog područja do 10 %.

U svim se predmetnim područjima razvija komunikacijska jezična kompetencija i potiče se ovladavanje jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja, pisanja te njihovim međudjelovanjem; ujedno se potiče razvoj vokabulara.



**Slika 3. Tablica odgojno-obrazovnih ishoda nastavnog predmeta Hrvatski jezik za 4. razred osnovne škole (Budinski, V., Kolar Billege, M., Ivančić, G., Mijić, V., Puh Malogorski, N., Mamut, M., Blum, M., i Vidović, V., 2021, str. 15-19)**

U iduća tri poglavlja *Kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) opisana je povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama, učenje i poučavanje unutar kojeg se opisuju iskustva učenja, napisan je popis obveznih književnih tekstova za cjelovito čitanje, opisana je uloga učitelja i nastavnika, materijali i izvori, okruženje, određeno vrijeme, grupiranje učenika, a na samom kraju opisano je vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019).

### *3.2. Ishodi i razrada ishoda u domeni Hrvatski jezik i komunikacija za 4. razred osnovne škole*

U nastavku navedeni odgojno-obrazovni ishodi, kao i njihova razrada, bili su poticaj za istraživanje koje se provelo za potrebe ovoga rada, a u kojem se učitelji razredne nastave iznosili svoja mišljenja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu osnovne škole u nastavnom predmetu Hrvatski jezik u domeni Hrvatski jezik i komunikacija.

Predmetno područje Hrvatski jezik i komunikacija temelji se na ovladavanju uporabnim mogućnostima hrvatskoga jezika u jezičnim djelatnostima slušanja, govorenja, čitanja, pisanja i međudjelovanja koje omogućuju stjecanje komunikacijske jezične kompetencije na hrvatskome standardnom jeziku.

Predmetno područje obuhvaća stjecanje:

- jezične, uporabne, strategijske i društvenojezične kompetencije
- vještina komunikacije i suradnje s drugima u različitim kontekstima, medijima i komunikacijskim situacijama
- komunikacijskih strategija radi razumijevanja i stvaranja teksta na temelju prije stečenoga znanja i učenja
- sposobnosti pomnoga čitanja obavijesnih i književnih tekstova, sposobnosti analize i interpretacije teksta te razumijevanja konteksta i značenjskih slojeva
- kompetencije stvaranja tekstova različitih vrsta i funkcionalnih stilova
- svijesti o sebi kao osobi koja izgrađuje, poštuje i izražava vlastiti (jezični) identitet te poštuje identitet drugih u okviru jezične i kulturno-jezične govorne zajednice.

Predmetno područje Hrvatski jezik i komunikacija za 4. razred osnovne škole čini 6 odgojno-obrazovnih ishoda, a oni su:

OŠ HJ A.4.1. Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.

OŠ HJ A.4.2. Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.

OŠ HJ A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama.

OŠ HJ A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi.

OŠ HJ A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.

OŠ HJ A.4.6. Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika (Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije, 2019).

Svaki od navedenih ishoda u *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) ima napisanu svoju razradu, a razrada se odnosi na to što bi učenik trebao moći napraviti nakon usvajanja određenog ishoda.

#### **4. Dosadašnja istraživanja u području dosezanja ishoda na kraju ciklusa u nastavnom predmetu Hrvatski jezik**

Dosadašnja istraživanja u području dosezanja ishoda na kraju ciklusa u nastavnom predmetu Hrvatski jezik mogu se sagledati kroz radove Kolar Billege (2011, 2012a, 2012b, 2014), a rezultati navedenih istraživanja objedinjeni su u autoričinoj knjizi *Sadržaji, ishodi i vrednovanje u Hrvatskom jeziku – metodički pristup* (2020).

„Istraživanja su pokazala da pravi problem predstavljaju znatne razlike u postupcima ocjenjivanja i značenju ocjena unutar istoga obrazovnog sustava. Iako su dokumentima nadležnih tijela (ministarstva, komisija i povjerenstva) propisane osnovne smjernice u vrednovanju (ocjenjivanju, praćenju i provjeravanju), donekle su određeni i elementi (sastavnice) ocjenjivanja, u praktičnoj se izvedbi mogu zapaziti brojna odstupanja i neusklađenost. Uzrok je tomu nepostojanje jedinstvenih kriterija i standarda za vrednovanje (ocjenjivanje), a rezultat je takva stanja različito značenje ocjene“ (Kolar Billege, 2020, str. 94).

Kolar Billege (2011) u magistarskom se radu *Stavovi učitelja o načinu ocjenjivanja obrazovnih postignuća učenika u nastavnom predmetu Hrvatski jezik – područje jezik u 4. razredu osnovne škole* (2011) bavila načinima ocjenjivanja obrazovnih postignuća učenika i mišljenjem o broju i vrsti, tj. razini obrazovnih postignuća koja bi učenik trebao dostići za određenu ocjenu u području jezika iz nastavnog predmeta Hrvatski jezik u 4. razredu osnovne škole. „Istraživanje je provedeno na temelju obrazovnih postignuća zadanih *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006) za područje jezika u četvrtome razredu. U istraživanju je istaknuto da u vezi s ocjenjivanjem učitelji zauzimaju oprečne stavove i da postoji neusklađenost u mišljenjima učitelja unutar grupe koja zauzima isto stajalište. U ukupnome uzorku gotovo je polovica učitelja zauzela stajalište da učenici za pozitivnu ocjenu ne moraju dosegnuti sva zadana obrazovna postignuća, a druga je polovica ispitanika zauzela stajalište da učenici za pozitivnu ocjenu moraju dosegnuti sve obrazovna postignuća“ (Kolar Billege, 2020, str. 95).

„Iza iste ocjene stoje različita postignuća učenika, što znači da se ocjena ne može smatrati posve vjerodostojnim pokazateljem učenikova znanja. Ocjena mora biti usporediva i njezino značenje jasno, pa se stoga zaključuje da je iznimno važno standardizirati postignuća i odrediti što zapravo znače pojedine ocjene“ (Kolar Billege, 2020, str. 98).

Kolar Billege (2014) istraživala je „misle li učitelji da učenici na kraju četvrtog razreda osnovne škole stječu dovoljno znanja s obzirom na leksička i gramatička svojstva imenica, pridjeva i glagola za nesmetan prijelaz na sljedeći stupanj obrazovanja (peti razred). [...] Rezultati pokazuju kako 69,5 % ispitanika misli da učenici stječu dovoljno znanja s obzirom na leksička i gramatička svojstva imenica, pridjeva i glagola za nesmetan prijelaz na sljedeći stupanj obrazovanja (peti razred), a 30,5 % ispitanika misli da ne stječu“ (Kolar Billege, 2020, str. 152).

Nadalje, autorica je ispitivala „mišljenja učitelja o tome (1) treba li učenicima ponuditi više ili manje sadržaja iz jezika (gramatike) nego što je predviđeno *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006) do kraja četvrtoga razreda ili im je ponuđeno dovoljno sadržaja te (2) koje bi još sadržaje trebalo ponuditi učenicima i (3) zašto. [...] Može se zaključiti da statistički značajno više učitelja misli da je do kraja četvrtoga razreda u nastavi Hrvatskoga jezika učenicima potrebno ponuditi više sadržaja iz gramatike nego što je predviđeno *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu* (MZOŠ, 2006)“ (Kolar Billege, 2020, str. 153).

## **5. Istraživanje stavova učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik**

### *5.1. Cilj istraživanja*

Glavni cilj istraživanja je ispitati mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju dosegnuti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik.

U skladu s glavnim ciljem istraživanja, postavljeni su istraživački problemi:

1. Ispitati mišljenja učitelja o važnosti odgojno-obrazovnih ishoda navedenih u *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) za učenike 4. razreda osnovne škole u domeni Hrvatski jezik i komunikacija.
2. Ispitati koje sadržaje ili ishode učitelji smatraju važnima za prelazak u 5. razred, a da pritom nisu predviđeni *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019).

### *5.2. Hipoteze*

Osnovna hipoteza:

Postoji neusklađenost u mišljenjima učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik.

1. Učitelji smatraju da su svi odgojno-obrazovni ishodi važni za učenike 4. razreda osnovne škole u domeni Hrvatski jezik i komunikacija.
2. Učitelji smatraju da *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) nisu obuhvaćeni svi ishodi koje učenici trebaju ostvariti za prelazak u 5. razred.

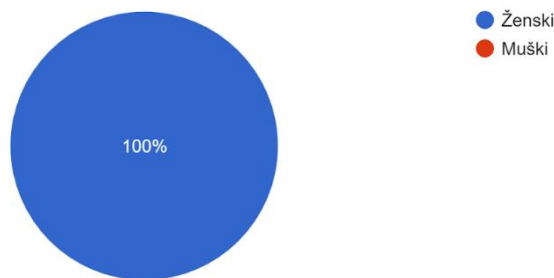
### *5.3. Metodologija istraživanja*

#### *5.3.1. Uzorak ispitanika u istraživanju*

U istraživanju je sudjelovalo (N=94) ispitanika od kojih su svi bili ženskog spola (100%), odnosno učiteljice razredne nastave.



Spol:  
94 responses



**Slika 4. Omjer ispitanika prema spolu**

Dobiveni rezultati prikazuju zastupljenost ženskog spola u populaciji učitelja u Republici Hrvatskoj, u kojoj je prisutna feminizacija. „Feminizacija učiteljskog poziva označava standardnu pojavu u obrazovnom sustavu koja se odražava u dominirajućem broju žena u nastavničkoj profesiji“ (Jukić, 2013, str. 546).

### 5.3.2. Mjerni instrument i postupak istraživanja

U istraživanju se koristio anketni upitnik izrađen za potrebe istraživanja. U istraživanju su sudjelovale (N=94) učiteljice razredne nastave koje su popunjavale anketni upitnik u online formatu. Sudjelovanje je bilo dobrovoljno i anonimno. Anketni upitnik sastojao se od 3 dijela (Prilog 1).

Prvi dio upitnika činila su pitanja o socio-demografskim podacima, a ona su uključivala pitanja vezana uz spol, dob, duljinu radnoga staža, stručnu spremu i županiju u kojoj rade. Pitanja su bila zatvorenoga tipa s mogućnošću višestrukoga odgovora.

U drugom dijelu anketnog upitnika ispitanice su odgovarale na 6 pitanja zatvorenog tipa na Likertovoj skali od 1 do 5. Spomenuti drugi dio upitnika odnosio se na njihovu procjenu važnosti navedenih ishoda iz domene Hrvatski jezik i komunikacija za učenike 4. razreda.

Treći dio upitnika uključivao je pitanje otvorenoga tipa u kojem su ispitanice iznosile svoje mišljenje o tome koje sadržaje ili ishode smatraju važnima za prelazak u 5. razred OŠ. Upitnik se sastojao od ukupno 12 pitanja od kojih ukupno 10 pitanja zatvorenog i 2 pitanja otvorenog tipa.

### 5.3.3. Obrada podataka

Podaci prikupljeni istraživanjem obrađeni su metodom deskriptivne statistike.

### 5.4. Rezultati istraživanja

Na pitanje o spolu (N=94) ispitanika (100%) odgovorilo je „ženski“.

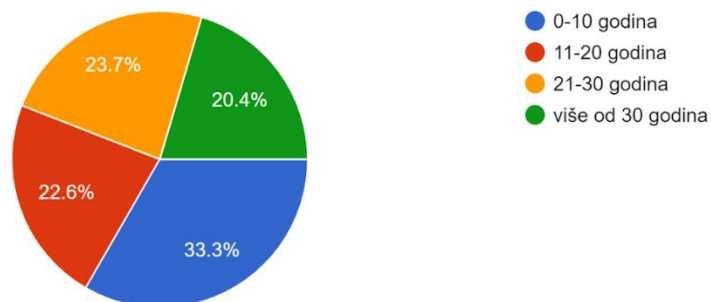
Od ukupnog broja ispitanica (N=94), na pitanje vezano uz dob odgovorilo je 88 (93,6 %). Raspon dobi ispitanica je od 23 do 65 godina starosti. Najzastupljenije su sljedeće: 5 ispitanica je u dobi od 24 godine (5,7 %), 5 ih je u dobi od 25 godina (5,7 %) i 5 u dobi od 46 godina (5,7 %) (Tablica 1.).

| Dob               | Frekvencija | Postotak |
|-------------------|-------------|----------|
| Do 35 godina      | 28          | 31,8 %   |
| 36-50 godina      | 38          | 43,2 %   |
| Više od 50 godina | 22          | 25 %     |
| Ukupno            | 88          | 100 %    |

**Tablica 1. Raspodjela ispitanica po dobi**

Svoje godine radnog staža ispitanice su određivale na intervalnoj razini mjerenja odabirući jedan od četiri ponuđena odgovora: 0-10, 11-20, 21-30 i više od 30 godina. 31 ispitanica (33,3 %) ima od 0 do 10 godina radnog staža, 21 (22,6 %) ima od 11 do 20 godina staža, 22 (23,7 %) ima 21 do 30 godina staža te njih 19 (20,4 %) ima više od 30 godina radnoga staža. Od ukupnog broja ispitanica (N=94), samo jedna ispitanica nije odgovorila na pitanje vezano uz godine ranoga staža. Među ponuđenim odgovorima najviše ispitanica ima radni staž od 0 do 10 godina, što se, između ostalog, može povezati s načinom provedbe anketnog upitnika u online formatu. Odnosno, mlađa populacija se više koristi društvenim mrežama.

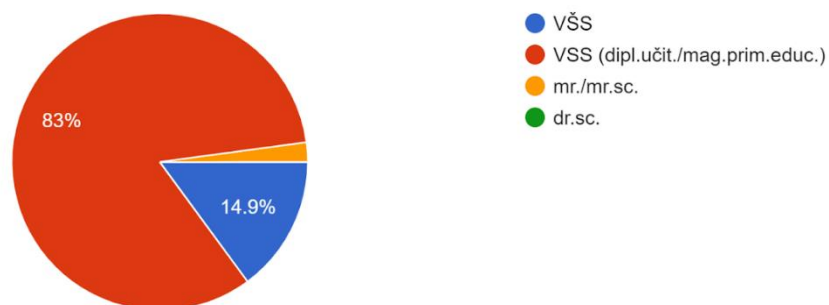
Godine staža:  
93 responses



**Slika 5. Raspon godina radnog staža**

Kada je riječ o stručnoj spremi ispitanica u istraživanju, višu stručnu spremu (VŠS) ima njih 14 (14,9 %). Nadalje, visoku stručnu spremu (VSS – dipl.učit./mag.prim.educ.) ima najveći broj ispitanica, njih 78 (83%). Magisterij i magisterij znanosti (mr./mr.sc.) imaju samo 2 (2,1 %) ispitanice, a doktorat znanosti (dr.sc) nema niti jedna ispitanica.

Stručna sprema:  
94 responses



**Slika 6. Razina stručne spreme ispitanica**

U ovom istraživanju sudjelovale su ispitanice iz gotovo svih županija Republike Hrvatske, osim iz Istarske županije. Pitanje o županijama odnosilo se na mjesto rada ispitanica.

Najviše ispitanica je iz Grada Zagreba njih 28 (29,8 %), a najmanje ih je iz Sisačko-moslavačke, Međimurske, Bjelovarsko-bilogorske te Šibensko-kninske županije u kojoj je po jedna ispitanica (1,1, %). Sve su ispitanice odgovorile na ovo pitanje (100 %).

| Županija                        | Frekvencija | Postotak |
|---------------------------------|-------------|----------|
| Grad Zagreb                     | 28          | 29,8 %   |
| Zagrebačka županija             | 7           | 7,4 %    |
| Krapinsko-zagorska županija     | 4           | 4,3 %    |
| Karlovačka županija             | 4           | 4,3 %    |
| Sisačko-moslavačka županija     | 1           | 1,1 %    |
| Varaždinska županija            | 3           | 3,2 %    |
| Međimurska županija             | 1           | 1,1 %    |
| Koprivničko-križevačka županija | 2           | 2,1 %    |
| Bjelovarsko-bilogorska županija | 1           | 1,1 %    |
| Primorsko-goranska županije     | 5           | 5,3 %    |
| Ličko-senjska županija          | 8           | 8,5 %    |
| Virovitičko-podravska županija  | 2           | 2,1 %    |
| Požeško-slavonska županija      | 2           | 2,1 %    |
| Brodsko-posavska županija       | 5           | 5,3 %    |
| Osječko-baranjska županija      | 3           | 3,2 %    |

|                                 |   |       |
|---------------------------------|---|-------|
| Vukovarsko-srijemska županija   | 3 | 3,2 % |
| Zadarska županija               | 3 | 3,2 % |
| Šibensko-kninska županija       | 1 | 1,1 % |
| Splitsko-dalmatinska županija   | 8 | 8,5 % |
| Dubrovačko-neretvanska županija | 3 | 3,2 % |

**Tablica 2. Raspodjela ispitanica po županijama Republike Hrvatske**

U drugom dijelu anketnog upitnika varijable su procjenjivanje na Likertovoj skali na razini od 1 do 5. Pritom je „1“ označavalo „uopće nije važno“, „2“ se odnosilo na „nije važno“, „3“ na „nije ni važno ni nevažno“, „4“ je označavalo „važno je“, a „5“ je označavalo „iznimno je važno“.

Prvo pitanje drugog dijela upitnika odnosilo se na odgojno-obrazovni ishod „Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom“ (OŠ HJ A.4.1.). Taj ishod podrazumijeva razradu ishoda koja uključuje:

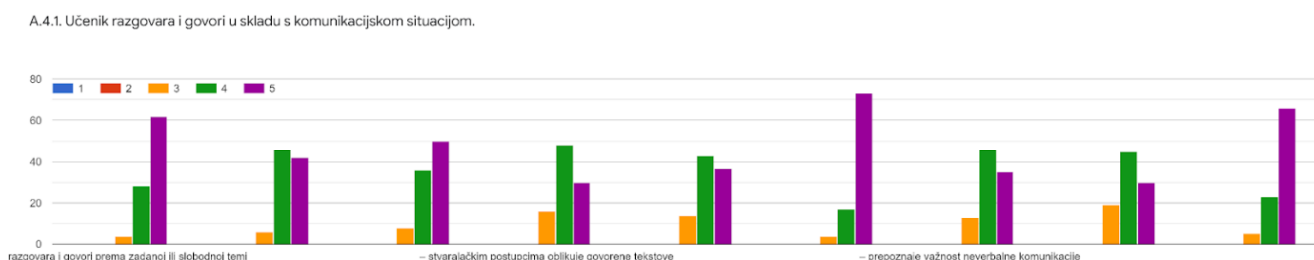
- razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi
- sadržajem i strukturom govorenja cjelovito obuhvaća temu
- organizira govor prema jednostavnoj strukturi: uvod, središnji dio, završetak
- stvaralačkim postupcima oblikuje govorene tekstove
- sudjeluje u organiziranoj ili spontanoj raspravi
- poštuje pravila komunikacije u raspravi: sluša sugovornike, govori kad ima riječ
- prepoznaje važnost neverbalne komunikacije
- primjenjuje nove riječi u komunikacijskoj situaciji
- poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama.

U Tablici 3. bit će prikazan navedeni odgojno-obrazovni ishod te njegova razrada. Tablica će prikazati koliko je ispitanica (brojkom i u postotku) i kojim stupnjem važnosti označilo pojedini razrađeni ishod. Nadalje, isti će rezultati biti prikazani kao slikovni prikaz grafa (Slika 7.).

| OŠ HJ A.4.1.  |                              |      |              |      |                      |      |
|---|------------------------------|------|--------------|------|----------------------|------|
| Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom                 |                              |      |              |      |                      |      |
|   | 3 – nije ni važno ni nevažno |      | 4 – važno je |      | 5 – iznimno je važno |      |
|   | f                            | %    | f            | %    | f                    | %    |
| – razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi                           | 4                            | 4,2  | 28           | 29,8 | 62                   | 66   |
| – sadržajem i strukturom govorenja cjelovito obuhvaća temu                      | 6                            | 6,4  | 46           | 48,9 | 42                   | 44,7 |
| – organizira govor prema jednostavnoj strukturi: uvod, središnji dio, završetak | 8                            | 8,5  | 36           | 38,3 | 50                   | 53,2 |
| – stvaralačkim postupcima oblikuje govorene tekstove                            | 16                           | 17   | 48           | 51   | 30                   | 32   |
| – sudjeluje u organiziranoj ili spontanoj raspravi                              | 14                           | 14,9 | 43           | 45,7 | 37                   | 39,4 |
| – poštuje pravila komunikacije u raspravi:                                      | 4                            | 4,2  | 17           | 18,1 | 73                   | 77,7 |

|   |    |      |    |      |    |      |
|---|----|------|----|------|----|------|
| sluša sugovornike, govori kad ima riječ   |    |      |    |      |    |      |
| – prepoznaje važnost neverbalne komunikacije  | 13 | 13,9 | 46 | 48,9 | 35 | 37,2 |
| – primjenjuje nove riječi u komunikacijskoj situaciji   | 19 | 20,2 | 45 | 47,9 | 30 | 31,9 |
| – poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama | 5  | 5,3  | 23 | 24,5 | 66 | 70,2 |

**Tablica 3. Raspodjela ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom“**



**Slika 7. Razrada odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom“**

Na temelju tablice i slike, može se vidjeti kako niti jedna ispitanica niti za jedan razrađeni ishod nije označila stupanj „1“ koji se odnosi na „uopće nije važno“, kao ni stupanj „2“ koji je označavao „nije važno“.

Drugo pitanje drugog dijela upitnika odnosilo se na odgojno-obrazovni ishod „Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta“ (OŠ HJ A.4.2.). Taj ishod podrazumijeva razradu ishoda koja uključuje:

– izdvaja važne podatke iz poslušanoga teksta prema uputi

- oblikuje bilješke na temelju izdvojenih podataka
- preporučava poslušani tekst na temelju bilježaka
- objašnjava nepoznate riječi služeći se dječjim rječnicima.

Tablica 4. prikazuje odgojno-obrazovni ishod „Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i preporučava sadržaj poslušanoga teksta“ te raspodjelu odgovora ispitanica obzirom na razradu ishoda prema broju i postotku. Isti će rezultat biti prikazan grafom (Slika 8.).

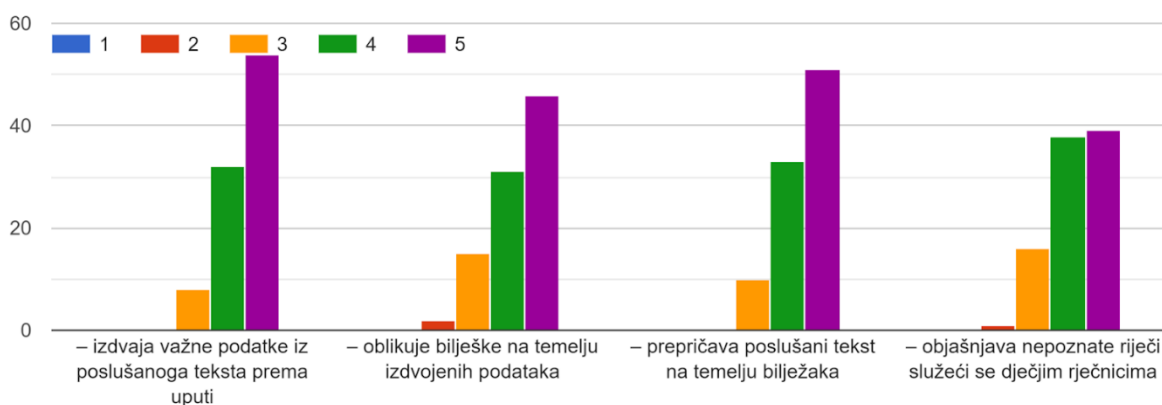
| OŠ HJ A.4.2.  |                |   |                              |     |              |      |                      |      |
|---|----------------|---|------------------------------|-----|--------------|------|----------------------|------|
| Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i preporučava sadržaj poslušanoga teksta |                |   |                              |     |              |      |                      |      |
|   | 2 – nije važno |   | 3 – nije ni važno ni nevažno |     | 4 – važno je |      | 5 – iznimno je važno |      |
|   | f              | % | f                            | %   | f            | %    | f                    | %    |
| – izdvaja važne podatke iz poslušanoga teksta prema uputi                                       |                |   | 8                            | 8,5 | 32           | 34,1 | 54                   | 57,4 |
| – oblikuje bilješke na temelju izdvojenih podataka  | 2              | 2 | 15                           | 16  | 31           | 33   | 46                   | 49   |



|   |   |     |    |      |    |      |    |      |
|---|---|-----|----|------|----|------|----|------|
| – preporučava poslušani tekst na temelju bilježaka          |   |     | 10 | 10,6 | 33 | 35,1 | 51 | 54,3 |
| – objašnjava nepoznate riječi služeći se dječjim rječnicima | 1 | 1,1 | 16 | 17   | 38 | 40,4 | 39 | 41,5 |

**Tablica 4. Raspodjela ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i preporučava sadržaj poslušanoga teksta“**

A.4.2. Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i preporučava sadržaj poslušanoga teksta.



**Slika 8. Razrada odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i preporučava sadržaj poslušanoga teksta“**

Prema podacima iz Tablice 4. i sa Slike 8., može se iščitati kako niti jedna ispitanica nije označila niti jedan ishod stupnjem „1“ koji se odnosi na „uopće nije važno.“

Na treće pitanje u drugom dijelu upitnika ispitanice su označavale važnost odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama“ (OŠ HJ A.4.3.). Ishod podrazumijeva sljedeću razradu ishoda:

- povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj
- izdvaja važne podatke iz teksta i piše bilješke s obzirom na sadržaj i strukturu
- prepričava tekst na temelju bilježaka
- objašnjava podatke u grafičkim prikazima
- objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta.

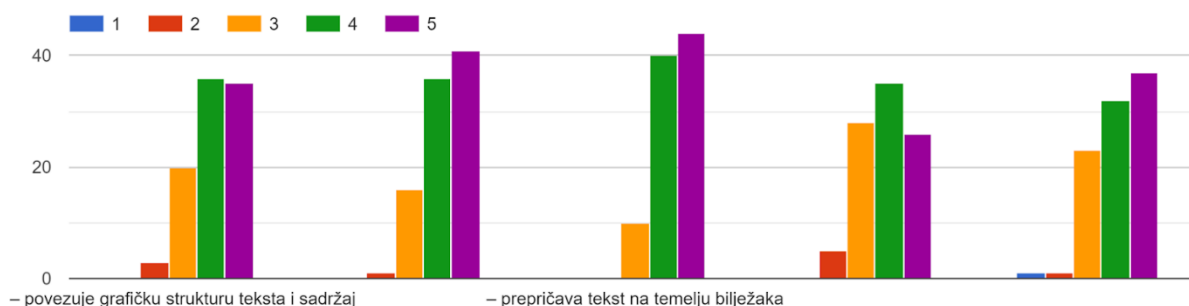
U Tablici 5. bit će prikazani odgovori ispitanica o važnosti razrade odgojno obrazovnog ishoda „Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama“. Odgovori ispitanica će biti prikazani brojem i postotkom, a rezultati će također biti prikazani grafom ispod tablice (Slika 9.).

| OŠ HJ A.4.3.  |                      |   |                |     |                              |      |              |      |                      |      |
|---|----------------------|---|----------------|-----|------------------------------|------|--------------|------|----------------------|------|
| Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama |                      |   |                |     |                              |      |              |      |                      |      |
|   | 1 – uopće nije važno |   | 2 – nije važno |     | 3 – nije ni važno ni nevažno |      | 4 – važno je |      | 5 – iznimno je važno |      |
|   | f                    | % | f              | %   | f                            | %    | f            | %    | f                    | %    |
| – povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj                      |                      |   | 3              | 3,2 | 20                           | 21,3 | 36           | 38,3 | 35                   | 37,2 |
| – izdvaja važne podatke iz teksta i piše bilješke s obzirom na      |                      |   | 1              | 1,1 | 16                           | 17   | 36           | 38,3 | 41                   | 43,6 |

|  |   |     |   |     |    |      |    |      |    |      |
|--|---|-----|---|-----|----|------|----|------|----|------|
| sadržaj i strukturu  |   |     |   |     |    |      |    |      |    |      |
| – preporučava tekst na temelju bilježaka   |   |     |   |     | 10 | 10,6 | 40 | 42,6 | 44 | 46,8 |
| – objašnjava podatke u grafičkim prikazima   |   |     | 5 | 5,3 | 28 | 29,8 | 35 | 37,2 | 26 | 27,7 |
| – objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta | 1 | 1,1 | 1 | 1,1 | 23 | 24,5 | 32 | 34   | 37 | 39,3 |

**Tablica 5. Raspodjela ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik čita tekst i preporučava sadržaj teksta služeći se bilješkama“**

A.4.3. Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama.



**Slika 9. Razrada odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama“**

Iščitavajući podatke, niti jedna razrada ishoda prema ispitanicama, osim zadnje razrade, nije procijenjena stupnjem „1“, a vrlo se mali broj ispitanica odlučilo i ostale razrade ishoda procijeniti stupnjem „2“, dok se ostali stupnjevi zastupljeni s povećim brojem u svim ostalim razradama.

„Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi“ (OŠ HJ A.4.4.) sljedeći je odgojno-obrazovni ishod čiju su važnost označavale ispitanice. Navedeni ishod podrazumijeva sljedeću razradu:

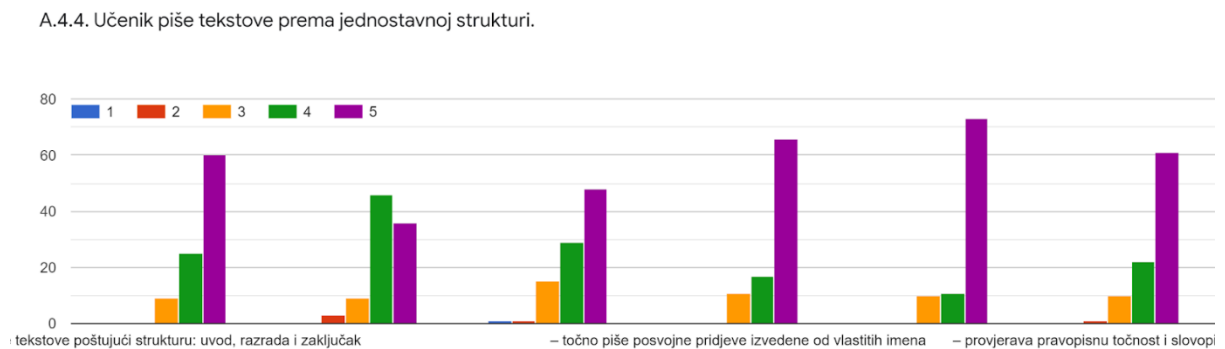
- piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak
- piše prema predlošcima za ovladavanje gramatičkom i stilističkom normom potrebnom za strukturiranje teksta
- piše ogledne i česte pridjeve (opisne, gradivne i posvojne pridjeve na -čki, -ćki, -ski, -ški)
- točno piše posvojne pridjeve izvedene od vlastitih imena
- piše veliko početno slovo: imena naroda, stanovnika, država, geografskih cjelina, knjiga, filmova, novina
- provjerava pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost.

U Tablici 6. bit će prikazani odgovori ispitanica o važnosti razrade odgojno obrazovnog ishoda „Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi“. Odgovori ispitanica bit će prikazani brojem i postotkom, a rezultati će također biti prikazani grafom ispod tablice (Slika 10.).

| OŠ HJ A.4.4. Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi   |                      |   |                |     |                              |     |              |      |                      |      |
|--|----------------------|---|----------------|-----|------------------------------|-----|--------------|------|----------------------|------|
|  | 1 – uopće nije važno |   | 2 – nije važno |     | 3 – nije ni važno ni nevažno |     | 4 – važno je |      | 5 – iznimno je važno |      |
|  | f                    | % | f              | %   | f                            | %   | f            | %    | f                    | %    |
| – piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak   |                      |   |                |     | 9                            | 9,6 | 25           | 26,6 | 60                   | 63,8 |
| – piše prema predlošcima za ovladavanje gramatičkom i stilističkom normom potrebnom za strukturiranje teksta |                      |   | 3              | 3,2 | 9                            | 9,6 | 46           | 48,9 | 36                   | 38,3 |

|   |   |     |   |     |    |      |    |      |    |      |
|---|---|-----|---|-----|----|------|----|------|----|------|
| – piše ogledne i česte pridjeve (opisne, gradivne i posvojne pridjeve na -čki, -čki, -ski, -ški)            | 1 | 1,1 | 1 | 1,1 | 15 | 15,9 | 29 | 30,9 | 48 | 51   |
| – točno piše posvojne pridjeve izvedene od vlastitih imena  |   |     |   |     | 11 | 11,7 | 17 | 18,1 | 66 | 70,2 |
| – piše veliko početno slovo: imena naroda, stanovnika, država, geografskih cjelina, knjiga, filmova, novina |   |     |   |     | 10 | 10,6 | 11 | 11,7 | 73 | 77,7 |
| – provjerava pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost  |   |     | 1 | 1,1 | 10 | 10,6 | 22 | 23,4 | 61 | 64,9 |

**Tablica 6. Raspodjela ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi“**



**Slika 10. Razrada odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi“**

Što se tiče prikazanih rezultata vezanih za odgojno-obrazovni ishod A.4.4., oni prikazuju kako je vrlo mali broj ispitanica procijenio važnost razrade ishoda stupnjevima „1“ i „2“, dok je u ostalim razradama najzastupljeniji stupanj „5“, osim u jednoj razradi gdje je najzastupljeniji stupanj „4“.

Na petom pitanju u drugome dijelu upitnika ispitanice su procjenjivale važnost odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“ (OŠ HJ A.4.5.). Ishod podrazumijeva sljedeću razradu:

- razumije gramatičku kategoriju vrste riječi (imenice, glagoli, pridjevi)
- pravilno upotrebljava broj i rod imenica i pridjeva koji se s njom slažu na oglednim primjerima
- točno oblikuje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme
- točno oblikuje posvojne pridjeve
- oblikuje rečenice u kojima se poštuju pravila sročnosti

– funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj

– funkcionalno primjenjuje jezična znanja.

U Tablici 7. bit će prikazani odgovori ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“. Odgovori ispitanica bit će prikazani brojem i postotkom, a rezultati će također biti prikazani grafom ispod tablice (Slika 11.).

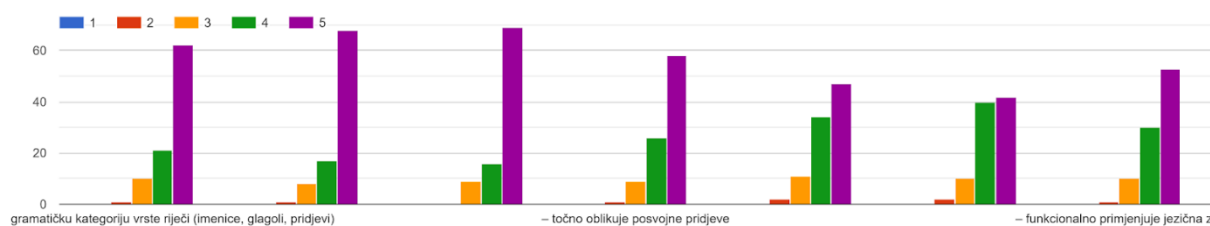
| OŠ HJ A.4.5. Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila |                |     |                              |      |              |      |                      |      |
|---|----------------|-----|------------------------------|------|--------------|------|----------------------|------|
|   | 2 – nije važno |     | 3 – nije ni važno ni nevažno |      | 4 – važno je |      | 5 – iznimno je važno |      |
|   | f              | %   | f                            | %    | f            | %    | f                    | %    |
| – razumije gramatičku kategoriju vrste riječi (imenice, glagoli, pridjevi)  | 1              | 1,1 | 10                           | 10,6 | 2            | 22,3 | 62                   | 66   |
| – pravilno upotrebljava broj i rod imenica i pridjeva koji se s njom slažu na oglednim primjerima                                       | 1              | 1,1 | 8                            | 8,5  | 17           | 18,1 | 68                   | 72,3 |
| – točno oblikuje prošlo, sadašnje   |                |     | 9                            | 9,6  | 16           | 17   | 69                   | 73,4 |



|   |   |     |    |      |    |      |    |      |
|---|---|-----|----|------|----|------|----|------|
| i buduće vrijeme  |   |     |    |      |    |      |    |      |
| – točno oblikuje posvojne pridjeve  | 1 | 1,1 | 9  | 9,6  | 26 | 27,6 | 58 | 61,7 |
| – oblikuje rečenice u kojima se poštuju pravila sročnosti   | 2 | 2,1 | 11 | 11,7 | 34 | 36,2 | 47 | 50   |
| – funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj | 2 | 2,1 | 10 | 10,6 | 40 | 42,6 | 42 | 44,7 |
| – funkcionalno primjenjuje jezična znanja   | 1 | 1,1 | 10 | 10,6 | 30 | 31,9 | 53 | 56,4 |

**Tablica 7. Raspodjela ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“**

A.4.5.Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.



**Slika 11. Razrada odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“**

Kao i kod prijašnje razrade ishoda, i ovdje rezultati prikazuju kako se najviše ispitanica odlučilo za stupanj „5“, dok se za stupanj „2“ odlučila tek jedna ili dvije ispitanice, ovisno o određenoj razradi.

Na posljednje pitanje u drugom dijelu upitnika ispitanice se označavale važnost odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika“ (OŠ HJ A.4.6.). Navedeni ishod podrazumijeva razradu koja uključuje:

- služi se hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji u skladu s usvojenim jezičnim pravilima
- razlikuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik navodeći ogledne i česte primjere
- uočava važnost pozitivnog odnosa prema mjesnom govoru
- uočava važnosti mjesnoga govora i prepoznaje njegovu komunikacijsku ulogu na pojedinome prostoru (raznolikost hrvatskih govora, jezične zajednice u Hrvatskoj i izvan granica Republike Hrvatske)
- čita i sluša tekstove na kajkavskome, čakavskom i štokavskom narječju i prepoznaje kojemu narječju pripada i prepoznaje narječje kojem pripada njegov govor.

U Tablici 8. bit će prikazan navedeni odgojno-obrazovni ishod te njegova razrada. Tablica će prikazati koliko je ispitanica (brojkom i u postotku) i kojim stupnjem važnosti

označilo pojedini razrađeni ishod. Nadalje, isti će rezultati biti prikazani kao slikovni prikaz grafa (Slika 12.).

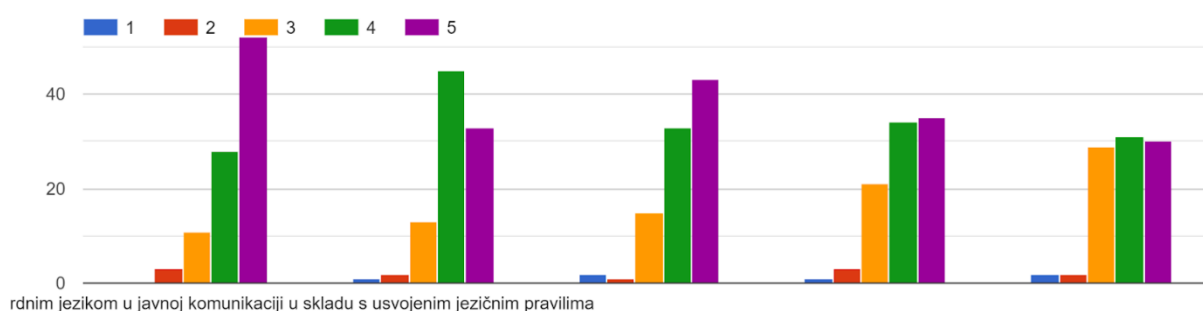
| OŠ HJ A.4.6. Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika       |                      |     |                |     |                              |      |              |      |                      |      |
|--|----------------------|-----|----------------|-----|------------------------------|------|--------------|------|----------------------|------|
|  | 1 – uopće nije važno |     | 2 – nije važno |     | 3 – nije ni važno ni nevažno |      | 4 – važno je |      | 5 – iznimno je važno |      |
|  | f                    | %   | f              | %   | f                            | %    | f            | %    | f                    | %    |
| – služi se hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji u skladu s usvojenim jezičnim pravilima |                      |     | 3              | 3,2 | 11                           | 11,7 | 28           | 29,8 | 52                   | 55,3 |
| – razlikuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik navodeći ogleadne i česte primjere                | 1                    | 1,1 | 2              | 2,1 | 13                           | 13,8 | 45           | 47,9 | 33                   | 35,1 |
| – uočava važnost pozitivnog odnosa prema   | 2                    | 2,1 | 1              | 1,1 | 15                           | 16   | 33           | 35,1 | 43                   | 45,7 |

|   |   |     |   |     |    |      |    |      |    |      |
|---|---|-----|---|-----|----|------|----|------|----|------|
| mjesnom govoru  |   |     |   |     |    |      |    |      |    |      |
| – uočava važnosti mjesnoga govora i prepoznaje njegovu komunikacijsku ulogu na pojedinome prostoru (raznolikost hrvatskih govora, jezične zajednice u Hrvatskoj i izvan granica Republike Hrvatske) | 1 | 1,1 | 3 | 3,2 | 21 | 22,3 | 34 | 36,2 | 35 | 37,2 |
| – čita i sluša tekstove na kajkavskome, čakavskom i štokavskom narječju i prepoznaje kojemu narječju pripada i prepoznaje narječje kojem  | 2 | 2,1 | 2 | 2,1 | 29 | 30,9 | 31 | 33   | 30 | 31,9 |

|                         |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|-------------------------|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|
| pripada njegov<br>govor |  |  |  |  |  |  |  |  |  |  |
|-------------------------|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|

**Tablica 8. Raspodjela ispitanica o važnosti razrade odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik objašnjava razliku između zavičajnog govora i hrvatskog standardnog jezika“**

A.4.6. Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika.



**Slika 12. Razrada odgojno-obrazovnog ishoda „Učenik objašnjava razliku između zavičajnog govora i hrvatskog standardnog jezika“**

Prema rezultatima zadnje tablice i slike, možemo vidjeti kako se ponovno mali broj ispitanica odlučilo za označavanje stupnja „1“ i „2“, a stupnjevi „4“ i „5“ se izmjenjuju u svojim brojevima i postocima ispitanica koje su ih odabrale, dok se stupanj „3“ uvijek nalazi u sredini između ostalih rezultata.

Treći dio anketnog upitnika odnosio se na pitanje otvorenog tipa o tome koje sadržaje ili ishode ispitanice smatraju važnima za prelazak u 5. razred, a koji nisu predviđeni *Kurikulumom nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019). Od ukupno (N=94) ispitanice odgovorilo je njih 35 (37,2%).

Neki od ponuđenih odgovora ispitanica su:

*Memorirati koju kraću pjesmu.*

*Znati kako učiti i tražiti potrebe informacije!*

Glagole **biti** i **htjeti** te zamjenice.

**Pravopisna pravila.**

Učenik razlikuje izvore informacija i zauzima kritički stav o njima; istina – laž.

Mislim da je sve obuhvaćeno navedenim ishodima samo bi trebalo ustrajati u radu da učenici nemaju znanja na razini prepoznavanja već razumijevanja i mogućnosti upotrebe.

Medijska kultura, analiza i gledanje filma.

Tečno i izražajno čitati **tekst** i dobro razumjeti pročitano.

Mislim da je sve obuhvaćeno. Više bi trebalo raditi na **pravopisu** i **gramatici**.

Više vrsta riječi... Možda čak i padeže.

Sadržaji medijske kulture.

Jasno, razumljivo i sadržajno izražavati svoj odnos spram pročitano **književnoumjetničkog teksta**, književnog djela ili stručnog članka primjerenog njihovoj dobi.

Učenik bi trebao znati održati javni govor u trajanju do jedne minute.

**Osobne zamjenice**, koje uče u Engleskom, ali ne i u Hrvatskom jeziku!

Napisati izvještaj o nekom događaju, naučiti napisati seminarski rad, popuniti uplatnicu, napisati životopis, napisati molbu.

Za početak bi se trebali uskladiti razredna i predmetna nastava jer ima sadržaja za koje se očekuje da ih znaju, a nisu obrađeni u razrednoj nastavi.

Mislim da bi trebali poznavati **zamjenice**. Uče ih u stranom jeziku i jako im je teško razumjeti pojam zamjenice kad je nisu učili.

Učenike treba **upoznavati s različitim tekstovima**; i književno-umjetničkim, i znanstveno-popularnim...

Smatram da je većina navedena u ishodima. Na učiteljima je uolikoj mjeri će ih ostvariti u nastavi.

Samostalno se služiti literaturom, iščitavati duže tekstove i znati izdvojiti bitno.

*Pomoćni glagoli biti i htjeti (točnije određivanje glagolskih vremena), zamjenice (razlikovanje posvojnih pridjeva i posvojnih zamjenica), jednostavna rečenica: dijelovi rečenice (jasnije pisanje sastavaka).*

*Pročitati tekst s razumijevanjem, odgovoriti na pitanja o tekstu, pronaći u tekstu opis, zadani dio radnje, argumentirati tvrdnju o tekstu citiranjem, prepričavanjem i objašnjenjem, i izraziti stavove i osjećaje te raspoloženja o pročitanoj, povezati pročitano sa svojim iskustvom, odabrati knjigu za samostalno čitanje. Pronaći na internetu jednostavnu informaciju, odabrati film za samostalno gledanje, pročitati novinarski tekst primjeren dobi i sažeti ga na bitno te zauzeti o njemu stav.*

*Sve je predviđeno Kurikulumom. Više razvijati govorenje, čitanje, pisanje i slušanje, a gramatičke pojmove ostaviti za više razrede.*

## 6. Rasprava

Glavni cilj istraživanja bio je ispitati mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju dosegnuti u 4. razredu nastavnog predmeta Hrvatski jezik.

U skladu s glavnim ciljem istraživanja, postavljena su dva istraživačka problema.

Prvi problem istraživanja bio je ispitati mišljenja učitelja o važnosti odgojno-obrazovnih ishoda navedenih u *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019) za učenike 4. razreda osnovne škole u domeni Hrvatski jezik i komunikacija.

Unutar domene Hrvatski jezik i komunikacija nalazi se šest odgojno-obrazovnih ishoda. Rezultati za odgojno-obrazovni ishod „Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom“ (OŠ HJ A.4.1.) te za njegovu razradu:

- razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi
  - sadržajem i strukturom govorenja cjelovito obuhvaća temu
  - organizira govor prema jednostavnoj strukturi: uvod, središnji dio, završetak
  - stvaralačkim postupcima oblikuje govorene tekstove
  - sudjeluje u organiziranoj ili spontanoj raspravi
  - poštuje pravila komunikacije u raspravi: sluša sugovornike, govori kad ima riječ
  - prepoznaje važnost neverbalne komunikacije
  - primjenjuje nove riječi u komunikacijskoj situaciji
  - poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama
- pokazali su kako niti jedna razrada ishoda nije procijenjena stupnjem „1“ koji se odnosi na „uopće nije važno“ i stupnjem „2“ koji se odnosi na „nije važno“.

Razradu ishoda „razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 4,2% ispitanica (N=4), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 29,8% ispitanica (N=28), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 66% ispitanica (N=62). Razradu ishoda „sadržajem i strukturom govorenja cjelovito obuhvaća temu“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 6,4% ispitanica (N=6), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 48,9% ispitanica (N=46), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je



44,7% ispitanica (N=42). Razradu ishoda „organizira govor prema jednostavnoj strukturi: uvod, središnji dio, završetak“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 8,5% ispitanica (N=8), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 38,3% ispitanica (N=36), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 53,2% ispitanica (N=50). Razradu ishoda „stvaralačkim postupcima oblikuje govorene tekstove“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 17% ispitanica (N=16), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 51% ispitanica (N=48), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 32% ispitanica (N=30). Razradu ishoda „sudjeluje u organiziranoj ili spontanoj raspravi“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 14,9% ispitanica (N=14), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 45,7% ispitanica (N=43), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 39,4% ispitanica (N=37). Razradu ishoda „poštuje pravila komunikacije u raspravi: sluša sugovornike, govori kad ima riječ“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 4,2% ispitanica (N=4), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 18,1% ispitanica (N=17), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 77,7% ispitanica (N=73). Razradu ishoda „prepoznaje važnost neverbalne komunikacije“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 13,9% ispitanica (N=13), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 48,9% ispitanica (N=46), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 37,2% ispitanica (N=35). Razradu ishoda „primjenjuje nove riječi u komunikacijskoj situaciji“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 20,2% ispitanica (N=19), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 47,9% ispitanica (N=45), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 31,9% ispitanica (N=30). Razradu ishoda „poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 5,3% ispitanica (N=5), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 24,5% ispitanica (N=23), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 70,2% ispitanica (N=66).

Rezultati za odgojno-obrazovni ishod „Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.“ (OŠ HJ A.4.2.) te za njegovu razradu:

- izdvaja važne podatke iz poslušanoga teksta prema uputi
- oblikuje bilješke na temelju izdvojenih podataka
- prepričava poslušani tekst na temelju bilježaka
- objašnjava nepoznate riječi služeći se dječjim rječnicima

pokazali su kako niti jedna ispitanica nije niti jednu razradu odgojno-obrazovnih ishoda označila stupnjem „1“ koji se odnosi na „uopće nije važno“.

Razradu ishoda „izdvaja važne podatke iz poslušanoga teksta prema uputi“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 8,5% ispitanica (N=8), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 34,1% ispitanica (N=32), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 57,4% ispitanica (N=54). Razradu ishoda „oblikuje bilješke na temelju izdvojenih podataka“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 2% ispitanica (N=2), stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 16% ispitanica (N=15), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 33% ispitanica (N=31), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 49% ispitanica (N=46). Razradu ishoda „prepričava poslušani tekst na temelju bilježaka“ stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 35,1% ispitanica (N=33), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 54,3% ispitanica (N=51). Razradu ishoda „objašnjava nepoznate riječi služeći se dječjim rječnicima“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važni ni nevažno“ označilo je 17% ispitanica (N=16), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 40,4% ispitanica (N=38), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 41,5% ispitanica (N=39).

Rezultati za odgojno-obrazovni ishod „Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama“ (OŠ HJ A.4.3.) te za njegovu razradu:

- povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj
- izdvaja važne podatke iz teksta i piše bilješke s obzirom na sadržaj i strukturu
- prepričava tekst na temelju bilježaka
- objašnjava podatke u grafičkim prikazima
- objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta

pokazali su kako se vrlo mali broj ispitanica odlučio označiti navedenu razradu ishoda stupnjevima „1“ i „2“.

Razradu ishoda „povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 3,2% ispitanica (N=3), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 21,3% ispitanica (N=20), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 38,3% ispitanica (N=36), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 37,2% ispitanica (N=35). Razradu ishoda „izdvaja važne podatke iz teksta i piše bilješke s obzirom na sadržaj i strukturu“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 17%

ispitanica (N=16), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 38,3% ispitanica (N=36), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 43,6% ispitanica (N=41). Razradu ishoda „prepričava tekst na temelju bilježaka“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 42,6% ispitanica (N=40), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 46,8% ispitanica (N=44). Razradu ishoda „objašnjava podatke u grafičkim prikazima“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 5,3% ispitanica (N=5), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 29,8% ispitanica (N=28), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 37,2% ispitanica (N=35), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 27,7% ispitanica (N=26). Razradu ishoda „objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta“ stupnjem „1 – uopće nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 24,5% ispitanica (N=23), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 34% ispitanica (N=32), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 39,3% ispitanica (N=37).

Rezultati za odgojno-obrazovni ishod „Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi“ (OŠ HJ A.4.4.) te za njegovu razradu:

- piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak
- piše prema predlošcima za ovladavanje gramatičkom i stilističkom normom potrebnom za strukturiranje teksta
- piše ogledne i česte pridjeve (opisne, gradivne i posvojne pridjeve na -čki, -čki, -ski, -ški)
- točno piše posvojne pridjeve izvedene od vlastitih imena
- piše veliko početno slovo: imena naroda, stanovnika, država, geografskih cjelina, knjiga, filmova, novina
- provjerava pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost

pokazali su kako su ispitanice vrlo malo ili nikako odabirale stupnjeve „1“ i „2“ u procjeni važnosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Razradu ishoda „piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 9,6% ispitanica (N=9), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 26,6% ispitanica (N=25), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 63,8% ispitanica (N=60). Razradu ishoda „piše prema predlošcima za ovladavanje gramatičkom i

stilističkom normom potrebnom za strukturiranje teksta“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 3,2% ispitanica (N=3), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 9,6% ispitanica (N=9), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 48,9% ispitanica (N=46), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 38,3% ispitanica (N=36). Razradu ishoda „piše ogledne i česte pridjeve (opisne, gradivne i posvojne pridjeve na -čki, -ćki, -ski, -ški)“ stupnjem „1 – uopće nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 15,9% ispitanica (N=15), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 30,9% ispitanica (N=29), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 51% ispitanica (N=48). Razradu ishoda „točno piše posvojne pridjeve izvedene od vlastitih imena“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 11,7% ispitanica (N=11), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 18,1% ispitanica (N=17), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 70,2% ispitanica (N=66). Razradu ishoda „piše veliko početno slovo: imena naroda, stanovnika, država, geografskih cjelina, knjiga, filmova, novina“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 11,7% ispitanica (N=11), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 77,7% ispitanica (N=73). Razradu ishoda „provjerava pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 23,4% ispitanica (N=22), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 64,9% ispitanica (N=61).

Rezultati za odgojno-obrazovni ishod „Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila“ (OŠ HJ A.4.5.) te za njegovu razradu:

- razumije gramatičku kategoriju vrste riječi (imenice, glagoli, pridjevi)
- pravilno upotrebljava broj i rod imenica i pridjeva koji se s njom slažu na oglednim primjerima
- točno oblikuje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme
- točno oblikuje posvojne pridjeve
- oblikuje rečenice u kojima se poštuju pravila sročnosti
- funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj

– funkcionalno primjenjuje jezična znanja

pokazali su kako se niti jedna ispitanica nije odlučila označiti važnost stupnjem „1“, dok je stupanj „2“ označavalo mali broj ispitanica.

Razradu ishoda „razumije gramatičku kategoriju vrste riječi (imenice, glagoli, pridjevi)“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 22,3% ispitanica (N=21), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 66% ispitanica (N=62). Razradu ishoda „pravilno upotrebljava broj i rod imenica i pridjeva koji se s njom slažu na oglednim primjerima“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 8,5% ispitanica (N=8), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 18,1% ispitanica (N=17), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 72,3% ispitanica (N=68). Razradu ishoda „točno oblikuje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme“ stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 9,6% ispitanica (N=9), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 17% ispitanica (N=16), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 73,4% ispitanica (N=69). Razradu ishoda „točno oblikuje posvojne pridjeve“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 9,6% ispitanica (N=9), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 27,6% ispitanica (N=26), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 61,7% ispitanica (N=58). Razradu ishoda „oblikuje rečenice u kojima se poštuju pravila sročnosti“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 2,1% ispitanica (N=2), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 11,7% ispitanica (N=11), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 36,2% ispitanica (N=34), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 50% ispitanica (N=47). Razradu ishoda „funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 2,1% ispitanica (N=2), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 42,6% ispitanica (N=40), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 44,7% ispitanica (N=42). Razradu ishoda „funkcionalno primjenjuje jezična znanja“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 10,6% ispitanica (N=10), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 31,9% ispitanica (N=30), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 56,4% ispitanica (N=53).

Rezultati za odgojno-obrazovni ishod „Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika.“ (OŠ HJ A.4.6.) te za njegovu razradu:

- služi se hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji u skladu s usvojenim jezičnim pravilima
- razlikuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik navodeći ogledne i česte primjere
- uočava važnost pozitivnog odnosa prema mjesnom govoru
- uočava važnosti mjesnoga govora i prepoznaje njegovu komunikacijsku ulogu na pojedinome prostoru (raznolikost hrvatskih govora, jezične zajednice u Hrvatskoj i izvan granica Republike Hrvatske)
- čita i sluša tekstove na kajkavskome, čakavskom i štokavskom narječju i prepoznaje kojemu narječju pripada i prepoznaje narječje kojem pripada njegov govor

pokazali su kako su ispitanice vrlo malo ili nikako odabirale stupnjeve „1“ i „2“ u procjeni važnosti odgojno-obrazovnih ishoda.

Razrada ishoda „služi se hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji u skladu s usvojenim jezičnim pravilima“ stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 3,2% ispitanica (N=3), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 11,7% ispitanica (N=11), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 29,8% ispitanica (N=28), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 55,3% ispitanica (N=52). Razrada ishoda „razlikuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik navodeći ogledne i česte primjere“ stupnjem „1 – uopće nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 2,1% ispitanica (N=2), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 13,8% ispitanica (N=13), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 47,9% ispitanica (N=45), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 35,1% ispitanica (N=33). Razrada ishoda „uočava važnost pozitivnog odnosa prema mjesnom govoru“ stupnjem „1 – uopće nije važno“ označilo je 2,1% ispitanica (N=2), stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 16% ispitanica (N=15), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 35,1% ispitanica (N=33), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 45,7% ispitanica (N=43). Razrada ishoda „uočava važnosti mjesnoga govora i prepoznaje njegovu komunikacijsku ulogu na pojedinome prostoru (raznolikost hrvatskih govora, jezične zajednice u Hrvatskoj i izvan granica Republike Hrvatske)“ stupnjem „1 – uopće nije važno“ označilo je 1,1% ispitanica (N=1), stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 3,2% ispitanica (N=3), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 22,3% ispitanica (N=21), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 36,2% ispitanica (N=34), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 37,2% ispitanica (N=35). Razrada ishoda „čita i sluša tekstove na

kajkavskome, čakavskom i štokavskom narječju i prepoznaje kojemu narječju pripada i prepoznaje narječje kojem pripada njegov govor“ stupnjem „1 – uopće nije važno“ označilo je 2,1% ispitanica (N=2), stupnjem „2 – nije važno“ označilo je 2,1% ispitanica (N=2), stupnjem „3 – nije ni važno ni nevažno“ označilo je 30,9% ispitanica (N=29), stupnjem „4 – važno je“ označilo je 33% ispitanica (N=31), a stupnjem „5 – iznimno je važno“ označilo je 31,9% ispitanica (N=30).

Na temelju navedenih rezultata zaključuje se da su odgojno-obrazovni ishodi učiteljima važni ili iznimno važni. Potvrđena je 1. hipoteza.

Drugi problem istraživanja bio je ispitati koje sadržaje ili ishode učitelji smatraju važnima za prelazak u 5. razred, a da pritom nisu predviđeni *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019).

Rezultati su pokazali kako se pojavljuju određeni sadržaji ili ishodi za koje učitelji smatraju važnima za prelazak u 5. razred, a nisu predviđeni *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019). Sadržaji koji se najčešće pojavljuju su sljedeći: pomoćni glagoli biti i htjeti, zamjenice, gramatika i pravopis te doticaj s različitim vrstama književnih tekstova. Potvrđena je 2. hipoteza.

## 7. Zaključak

Rezultati povedenog istraživanja *Mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik*, pokazuju da velik broj ispitanica odgojno-obrazovne ishode u *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* (NN 10/2019) smatra važnima. Unutar istoga, odnosno u razradama ishoda postoje oscilacije u postotku ispitanica koje određene razrade smatraju „iznimno važnima“. Od ukupnog broja razrade ishoda, 72,2% razrade ishoda označeno je kao „iznimno važno“, a 27,8% ishoda označeno je kao „važno je“. Na temelju toga, može se zaključiti da su navedeni ishodi u *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* (NN 10/2019) za 4. razred osnovne škole u domeni Hrvatski jezik i komunikacija po mišljenju učitelja veoma važni.

Nadalje, provedeno istraživanje je pokazalo kako *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (NN 10/2019), prema mišljenju učitelja, i dalje nisu obuhvaćeni svi sadržaji ili ishodi važni za prelazak u 5. razred kao što su: pomoćni glagoli biti i htjeti, zamjenice, gramatika i pravopis te doticaj s različitim vrstama književnih tekstova.

Važnost odgojno-obrazovnih ishoda za učitelje je potvrđena ovim istraživanjem, no, i dalje nisu obuhvaćeni svi sadržaji ili ishodi važni za dosezanje ishoda. „U dosadašnjim programima zapažamo kontinuirano rasterećivanje učenika bez promišljanja o znanstvenim pokazateljima o preopterećenosti, prekomjernoj rasterećenosti, odnosno optimalnoj opterećenosti učenika. Takav nekritički pristup određivanju sadržaja ne omogućava stjecanje cjelovitoga znanja“ (Kolar Billege, 2020, str. 166). Dakle, provedeno istraživanje, ali i sva buduća, mogla bi poslužiti kao temelj obrazovnom sustavu da ubuduće u službene obrazovne dokumente uvrste sadržaje i ishode temeljene znanstvenim istraživanjima koja su provedena u Republici Hrvatskoj. U području određivanja sadržaja, ishoda i vrednovanja postoji znanstvena monografija u kojoj se daje prijedlog promjene u ocjenjivanju uspjeha učenika u nastavnom predmetu Hrvatski jezik – primarno obrazovanje (Kolar Billege, 2020).



## Literatura

1. Alerić, M. i Gazdić-Alerić, T. (2009). Pozitivan stav prema hrvatskome standardnom jeziku kao uvjet njegova uspješnijega ovladavanja. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 1 (7), 5-23. Pristupljeno s <https://hrcak.srce.hr/clanak/69994> (20.6.2022.)
2. Brajković, S. (2019). *Formativno vrednovanje (uz primjere)*. Zagreb: ALFA. Preuzeto s [https://www.alfaportal.hr/naslovna/formativno\\_vrednovanje.pdf?fbclid=IwAR1ViNciA0aVPF](https://www.alfaportal.hr/naslovna/formativno_vrednovanje.pdf?fbclid=IwAR1ViNciA0aVPF) (10.6.2022.)
3. Brajković, S. i Žokalj, G. (2021). *Učenje u tijeku, kako formativnim vrednovanjem potaknuti učenje*. Zagreb: ALFA.
4. Budinski, V. (2019). *Početno čitanje i pisanje na hrvatskome jeziku: metodički sadržajno-vremenski optimum poučavanja*. Zagreb: Profil Klett: Učiteljski fakultet.
5. Budinski, V., Kolar Billege, M., Ivančić, G., Mijić, V., Puh Malogorski, N., Mamut, M., Blum, M., i Vidović, V. (2021). *Trag u priči – metodički priručnik za učiteljice/učitelje iz Hrvatskog jezika za 4. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil Klett. Preuzeto s <https://www.profil-klett.hr/metodicki-kutak/1/21/4/1> (21.6.2022.)
6. Cindrić, M., Miljković, D. i Strugar, V. (2016). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: Učiteljski fakultet.
7. Jukić, R. (2013). „Ženska pedagogija“ i feminizacija nastavničke struke kao čimbenici skrivenog kurikula. *Školski vjesnik : časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 62 (4), 541-558. Pristupljeno s <https://hrcak.srce.hr/112417> (20.3.2022.)
8. Kadum–Bošnjak, S. (2013). *Dokimologija u primarnom obrazovanju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Odjel za odgojne i obrazovne znanost.
9. Kadum–Bošnjak, S. i Brajković, D. (2007). Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika u nastavi. *Metodički obzori*, 2(4), 35-51. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/19440> (9.6.2022.)
10. Kolar Billege, M. (2011). *Stavovi učitelja o načinu ocjenjivanja obrazovnih postignuća učenika u nastavnom predmetu Hrvatski jezik – područje jezik u 4. razredu osnovne škole*. Magistarski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
11. Kolar Billege, M. (2012a). Ocjena temeljena na broju i vrsti dosegnutih obrazovnih postignuća u području jezika u nastavnom predmetu Hrvatski jezik u 4. razredu osnovne škole u Republici Hrvatskoj. U M. Orel (Ur.), *Sodobni pristopi poučavanja novih generacija (Elektronski vir) = Modern Approaches to Teaching Coming Generation* (str. 387-405). Polhov Gradec: EDUvision. Preuzeto s <https://www.bib.irb.hr/625974> (10.6.2022.)

12. Kolar Billege, M (2012b). Neusklađenost u ocjenjivanju – ista postignuća učenika, a različite ocjene. *Napredak*, 153(3-4), 399-418. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/204704> (10.6.2022.)
13. Kolar Billege, M. (2014). *Metodički pristup određivanju sadržaja poučavanja i kognitivnih ishoda učenja za nastavni predmet Hrvatski jezik u primarnom obrazovanju*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
14. Kolar Billege, M. (2020). *Sadržaji, ishodi i vrednovanje u Hrvatskom jeziku – metodički pristup*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
15. *Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto s [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019\\_01\\_10\\_215.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html) (17.5.2022.)
16. Marović, Ž. (2004). Ocjenjivanje učeničkog napretka. *Kateheza : časopis za vjeronauk u školi, katehezu i pastoral mladih*, 26(1), 35-56. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/clanak/168381> (11.6.2022.)
17. Matijević, M. (2004). *Ocjenjivanje u osnovnoj školi*,. Zagreb: Tipex.
18. Matijević, M. (2005). Evaluacija u odgoju i obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 2(2), 279-297. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/139323> (11.6.2022.)
19. Mrkonjić, A. i Vlahović, J. (2008). Vrednovanje u školi. *Acta Iadertina*, 5(1), 27-37. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190056> (9.6.2022.)
20. National Council for Curriculum and Assessment (2001). *Curriculum Online*. Pristupljeno s <https://www.curriculumonline.ie/Home/> (28.6.2022.)
21. OECD (2002). *Primjeri zadataka iz procjene PISA 2000 – čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost*. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja – PISA centar.
22. *Okvir za vrednovanje procesa i ishoda učenja u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju* (2017). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto s <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/Okvir%20za%20vrednovanje%20proces%20i%20ishoda%20u%20C4%8Denja%20u%20osnovno%20A1kolskome%20i%20srednjo%20A1kolskome%20odgoju%20i%20obrazovanju.pdf> (11.6.2022.)
23. Pastuović, N. (2012). *Obrazovanje i razvoj: Kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo djeluje na obrazovanje*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

24. *Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi* (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Preuzeto s [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019\\_09\\_82\\_1709.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_09_82_1709.html) (11.6.2022.)
25. Vujčić, V. (2013). *Opća pedagogija. Novi pristup znanosti o odgoju*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.

## Prilozi

### Prilog 1: Anketni upitnik

#### **ANKETNI UPITNIK**

Poštovani!

Ispunjavanjem ovog upitnika sudjelujete u istraživanju *Mišljenja učitelja o ishodima koje učenici trebaju ostvariti u 4. razredu u nastavnom predmetu Hrvatski jezik* koje se provodi u svrhu pisanja diplomskoga rada.

1. Molim Vas popunite podatke u nastavku:

1) Spol                    M      Ž

2) Dob (godine)        \_\_\_\_\_

3) Stručna sprema  
\_\_\_\_\_

4) Županija u kojoj radite \_\_\_\_\_

5) Koliko godina radnoga staža imate u nastavi? (Zaokružite)

a) 0-10 godina

b) 11-20 godina

c) 21-30 godina

d) više od 30 godina

2. Uz svaki navedeni ishod iz domene **Hrvatski jezik i komunikacija**, molim Vas da znakom  $\checkmark$  označite u kojoj se mjeri slažete da je navedeni ishod važan za prelazak u 5. razred: **1 – uopće nije važno; 2 – nije važno; 3 – nije ni važno ni nevažno; 4 – važno je; 5 – iznimno je važno**

|   | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| <b>A.4.1.</b>   |   |   |   |   |   |
| <b>Učenik razgovara i govori u skladu s komunikacijskom situacijom.</b>         |   |   |   |   |   |
| – razgovara i govori prema zadanoj ili slobodnoj temi                           |   |   |   |   |   |
| – sadržajem i strukturom govorenja cjelovito obuhvaća temu                      |   |   |   |   |   |
| – organizira govor prema jednostavnoj strukturi: uvod, središnji dio, završetak |   |   |   |   |   |
| – stvaralačkim postupcima oblikuje govorene tekstove                            |   |   |   |   |   |
| – sudjeluje u organiziranoj ili spontanoj raspravi                              |   |   |   |   |   |

|   |  |  |  |  |  |
|---|--|--|--|--|--|
|   |  |  |  |  |  |
| – poštuje pravila komunikacije u raspravi: sluša sugovornike, govori kad ima riječ              |  |  |  |  |  |
| – prepoznaje važnost neverbalne komunikacije  |  |  |  |  |  |
| – primjenjuje nove riječi u komunikacijskoj situaciji   |  |  |  |  |  |
| – poštuje društveno prihvatljiva pravila uljudne komunikacije u različitim životnim situacijama |  |  |  |  |  |

|   | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| <b>A.4.2.</b><br><b>Učenik sluša različite tekstove, izdvaja važne podatke i prepričava sadržaj poslušanoga teksta.</b> |   |   |   |   |   |
| – izdvaja važne podatke iz poslušanoga teksta prema uputi   |   |   |   |   |   |
| – oblikuje bilješke na temelju izdvojenih podataka  |   |   |   |   |   |
| – prepričava poslušani tekst na temelju bilježaka   |   |   |   |   |   |
| – objašnjava nepoznate riječi služeći se dječjim rječnicima   |   |   |   |   |   |

|  | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|
| <b>A.4.3.</b><br><b>Učenik čita tekst i prepričava sadržaj teksta služeći se bilješkama.</b>   |   |   |   |   |   |
| – povezuje grafičku strukturu teksta i sadržaj   |   |   |   |   |   |
| – izdvaja važne podatke iz teksta i piše bilješke s obzirom na sadržaj i strukturu   |   |   |   |   |   |
| – prepričava tekst na temelju bilježaka  |   |   |   |   |   |
| – objašnjava podatke u grafičkim prikazima   |   |   |   |   |   |
| – objašnjava nepoznate riječi: na temelju vođenoga razgovora, zaključivanja na temelju konteksta, s pomoću rječnika nakon čitanja teksta |   |   |   |   |   |

|  | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|---|---|---|---|---|
| <b>A.4.4.</b><br><b>Učenik piše tekstove prema jednostavnoj strukturi.</b>                                   |   |   |   |   |   |
| – piše tekstove poštujući strukturu: uvod, razrada i zaključak   |   |   |   |   |   |
| – piše prema predlošcima za ovladavanje gramatičkom i stilističkom normom potrebnom za strukturiranje teksta |   |   |   |   |   |

|   |  |  |  |  |  |
|---|--|--|--|--|--|
| – piše ogledne i česte pridjeve (opisne, gradivne i posvojne pridjeve na -čki, -ćki, -ski, -ški)            |  |  |  |  |  |
| – točno piše posvojne pridjeve izvedene od vlastitih imena  |  |  |  |  |  |
| – piše veliko početno slovo: imena naroda, stanovnika, država, geografskih cjelina, knjiga, filmova, novina |  |  |  |  |  |
| – provjerava pravopisnu točnost i slovopisnu čitkost  |  |  |  |  |  |

|   | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| <b>A.4.5.</b><br><b>Učenik oblikuje tekst primjenjujući znanja o imenicama, glagolima i pridjevima uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.</b> |   |   |   |   |   |
| – razumije gramatičku kategoriju vrste riječi (imenice, glagoli, pridjevi)  |   |   |   |   |   |
| – pravilno upotrebljava broj i rod imenica i pridjeva koji se s njom slažu na oglednim primjerima   |   |   |   |   |   |
| – točno oblikuje prošlo, sadašnje i buduće vrijeme  |   |   |   |   |   |
| – točno oblikuje posvojne pridjeve  |   |   |   |   |   |
| – oblikuje rečenice u kojima se poštuju pravila sročnosti   |   |   |   |   |   |
| – funkcionalno upotrebljava riječi, sintagme i rečenice u skladu s dinamikom učenja s obzirom na jezični razvoj                                     |   |   |   |   |   |
| – funkcionalno primjenjuje jezična znanja   |   |   |   |   |   |

|   | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---|---|---|---|---|---|
| <b>A.4.6.</b><br><b>Učenik objašnjava razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika.</b>  |   |   |   |   |   |
| – služi se hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji u skladu s usvojenim jezičnim pravilima  |   |   |   |   |   |
| – razlikuje mjesni govor i hrvatski standardni jezik navodeći ogledne i česte primjere  |   |   |   |   |   |
| – uočava važnost pozitivnog odnosa prema mjesnom govoru   |   |   |   |   |   |
| – uočava važnosti mjesnoga govora i prepoznaje njegovu komunikacijsku ulogu na pojedinome prostoru (raznolikost hrvatskih govora, jezične zajednice u Hrvatskoj i izvan granica Republike Hrvatske) |   |   |   |   |   |
| – čita i sluša tekstove na kajkavskome, čakavskom i štokavskom narječju i prepoznaje kojemu narječju pripada i prepoznaje narječje kojem pripada njegov govor                                       |   |   |   |   |   |

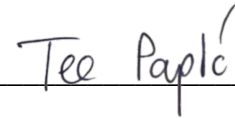
- 3.** Koje sadržaja ili ishode smatrate važnima za prelazak u 5. razred, a nisu predviđeni *Kurikulumom za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole*. Što bi učenici trebali znati/moći?

---

---

## Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.



---

(vlastoručni potpis studenta)